

Sakkunnigutlåtanden över August Röhss' professur i statsvetenskap i Göteborg

1

Även denna gång hedrad med uppdraget som sakkunnig vid tillsättningen av August Röhss' professur i statsvetenskap vid Göteborgs universitet liksom för tolv år sedan, när professuren senast var under tillsättning, vill jag först redovisa en principiell uppfattning om bedömningskriterierna för en professur. Som befordringsgrunder föreskriver Högskoleförordningen vetenskaplig, pedagogisk och administrativ skicklighet, som visats genom egen forskning. Därvid anser jag kravet på "djup" kategoriskt; det kan inte kompenseras genom större "bredd", om denna uppnåtts genom mer ytliga studier. Det är de egna synpunkterna, den kritiska distansen, kort sagt den vetenskapliga originaliteten, som bör vara utslagsgivande i en professorskonkurrens. Vidare räcker det enligt min uppfattning inte för kompetensförklaring att sådan fallenhet demonstrerats genom ett enda lyckokast. Förmågan till djupborrande analys skall ha dokumenterats i minst två undersökningar.

Sten Berglund (f 1947) disputerade i Umeå 1972, blev docent 1976, har varit återkommande gästforskare i USA, utnämndes 1984 till professor i allmän statslära vid Helsingfors universitet och kallades till professor i statslära, särskilt kommunikationslära, vid Åbo Akademi fakultet i Vasa år 1992. I avhandlingen *Masspartiet som kommunikationssystem. En analys med inriktning på empirisk teori* (1972) sammanställer Berglund med utgångspunkt från den i det tidiga sjuttioalets nordiska statskunskap populära s k systemanalytiska modellen ett antal bearbetningar om politiska partier i syfte att komma fram till generaliseringar. Avhandlingen har flera förtjänster: författarens överblick över litteraturen är imponerande, dispositionen är klar och logisk. Genren

har dock sina uppenbara begränsningar: systemanalysen framträder även i Berglunds tappning som notoriskt vag, inte sällan också som alltför abstrakt för att kunna ligga till grund för hypoteser som någonting mera bestämt i det politiska livet. För tjugo år sedan var det ett lovvärt försök att söka säga något mera teoretiskt än vad som brukade återfinnas i den då dominerande, historiskt och deskriptivt inriktade partiforskningen. I doktorsavhandlingen lyckades inte Berglund med detta till fullo. Som kommer att framgå har han sedan med stor konsekvens hållit fast vid sitt forskningsprogram.

En ansats i detta program är den politiska aggregatanalysen, vars metodproblem Berglund diskuterar med starkt engagemang i ett par uppsatser och i den tillsammans med Søren Risbjerg Thomsen utgivna uppsatssamlingen *Modern Political Ecological Analysis* (1990). För sina egna bidrag har Berglund – tämligen okritiskt – accepterat Risbjerg Thomsens uppmärksammade analysteknik. Någon egen metodinsats gör sålunda Berglund inte, vilket skulle ha behövts då tillvägagångssättet är alltför knapphändigt presenterat (även hos dess ursprunglige skapare). Över huvud taget reser denna analys av politisk preferensfördelning med hjälp av områdesobservationer flera frågor än den besvarar. "Är detta över huvud taget möjligt?" är den fråga, som då och då inställer sig hos läsaren och framställningen hade vunnit på en mera självständig och kritisk diskussion.

Nu torde det vara bekant att Berglund och jag ser olika på den politiska aggregatanalysens metodproblem men detta skall självfallet inte läggas honom till last vid denna tjänsteställning. Tvärtom vill jag ge Berglund en eloge för hans metodiska kunnande och uthålliga intresse för utvecklingen på området.

Min kritik av hans sätt att använda kvantitativa metoder skulle jag i stället vilja formulera i anslutning till en annan bok. Som framgår av underrubriken var doktorsavhandlingen en sorts teoretisk förberedelse till empiriska studier. I ett projekt, vars huvudrapport heter *Paradoxes of Political Parties. Rational Choice and Beyond* (1980), genomfördes sålunda in-

tervjuer av medlemmar och förtroendevalda i två svenska partier. Återigen visar Berglund sin skicklighet i att med slagkraftiga formuleringar och en stimulerande uppläggning väcka läsarens intresse. Efter hand blir man emellertid allt mer förbryllad vid läsningen av denna bok. Det rationalistiska perspektivet synes ha tillkommit sent i forskningsprocessen, tydligen först under själva författandet. Sådant kan i och för sig bemästras. Men Berglund har inte på ett tillfredsställande sätt lyckats integrera den nya teoretiska orienteringen med de data han samlat in och läsaren får aldrig riktigt klart för sig, vari i de omtalade paradoxerna egentligen består. Egendomligheter uppträder även på det metodiska planet. Låt mig bara stanna vid en punkt. Inom partiforskningen är det en omdiskuterad fråga om consensuskapandet i partier sker "uppifrån" partiledningen eller "nerifrån" medlemmarna. Vem anpassar sig till vem? Det är uppenbart en fråga av stor betydelse för vår syn på partidemokratien. Berglund söker ge svar med hjälp av en serie regressionsanalyser där medlemmarnas och de förtroendevaldas åsikter omväxlande får tjäna som oberoende respektive beroende variabel. Den första fråga som reser sig är om detta över huvud taget är en framkomlig väg. Kan man med hjälp av data från ett enda mätillfälle ta ställning till vilken orsaksriktningen faktiskt är? Märkligt nog går detta att göra under vissa omständigheter. Som man kan lära sig av Berglunds medsökande Hibbs har man inom ekonometrin utvecklat tekniker, som inte kräver några förhandsantaganden om vilken variabel som är beroende och vilken som är oberoende utan lämnar saken öppen för empirisk analys även i avsaknad av longitudinella data. Å andra sidan kräver dessa tekniker att andra, långtgående antaganden kan göras om det empiriska materialets beskaffenhet, antaganden som ofta ter sig mindre rimliga i praktisk forskning. Berglund tycks emellertid inte ha uppfattat denna problematik utan arbetar obekymrat vidare med vanlig regressionsanalys. Detta får till följd att de i sammanhanget centrala koefficienterna får en artefaktisk karaktär. De koefficientdifferenser, på vilka Berglund baserar sin slutsats, är också av en stor-

leksordning som manar till viss försiktighet vid tolkningen. Sammanfattningsvis demonstrerar denna bok såväl författarens skicklighet i att använda moderna metoder för insamling och bearbetning av kvantitativa data som en i och för sig lovvärd men något ofullgånge ambition att genomföra modellprovningar vid den allra mest avancerade internationella forskningsfronten.

I en lång rad uppsatser dokumenterar Berglund ytterligare sin förtrogenhet med nordisk partiforskning, kanske främst i den tillsammans med Ulf Lindström utgivna *The Scandinavian Party Systems* (1978). Många av dessa skrifter är utmärkta genom sin handfasta, nyttiga, adekvata men ofta svårtillgängliga information – och dessutom genom en uppläggning av icke sällan förstklassig klarhet och elegans.

Berglunds intresse för partier omfattar även Östeuropa och från detta fält föreligger ett flertal uppsatser; jag vill särskilt nämna den med Jan Åke Dellenbrant utgivna *The New Democracies in Eastern Europe* (1988 och 1994).

Sten Berglunds pedagogiska och administrativa insatser har ett mycket högt meritvärde som man kan förstå redan av en blick på hans vackra karriär. Berglund har bedrivit omfattande undervisning på alla nivåer i vårt ämne och varit en framgångsrik handledare av doktorander. Han har haft uppdrag som prefekt och dekanus. Han har på ett förtjänstfullt sätt representerat nordisk statsvetenskap i ECPR:s styrelse.

Sammanfattningsvis framstår Sten Berglund som en av Nordens ledande partiforskare och som en synnerligen välmeriterad universitetslärare. Uppsatserna dominerar produktionen: det är anmärkningsvärt att han ej givit ut en egen monografi på över tio år. Berglunds styrka är överblicken, deskriptionen och behärsningen av stora material. Däremot saknar han enligt min mening verklig vetenskaplig originalitet. Sten Berglund är självfallet kompetent till den sökta tjänsten.

Lennart Brantgärde (f 1938) debuterade med lic- och doktorsavhandlingar i Göteborg i början av sjuttioalet om kommunblocksreformen inom ramen för det stora kommunalforskningsprojektet och blev docent 1982.

Länsstyrelserna utarbetade i början av sextioalet sk blockplaner och avhandlingsförfattaren frågar sig, vilka intressen och argument som blev avgörande för de enskilda kommunernas ställningstaganden. Brantgärde nöjer sig dock ingalunda med en historisk redogörelse. Med hjälp av avancerade kvantitativa metoder vidgas problemställningen till en principiell analys av den kommunala indelningens betydelse för den kommunala självstyrelsen. Den ibland mindre njutbara och mycket utförliga metoddiskussionen underordnas, trots allt, ambitionen att finna generella mönster för beslutsfattande under risk. Avhandlingarna är goda prestationer som visar på Brantgärdes självständighet och kompetens, även om de inte i så hög grad har karaktär av pionjärinsatser som Brantgärde gör gällande i sin ansökan; även i Brantgärdes fall går tankarna i stället till medsökanden Hibbs, som med större rätt kan framställa sådana anspråk.

I *Konfliktlösning på arbetsmarknaden* (1974) bidrog Brantgärde med en meriterande uppsats om konfliktlösning vid förhandlingar.

Till kommunforskningen återvände Brantgärde 1979, då han på uppdrag av kommunaldemokratiska kommittén studerade de demokratiska effekterna av reformen. I *Kommunalpolitik, massmedier och medborgare* (1981) visade Brantgärde (tillsammans med ett par andra författare) hur den politiska informationsnivån bland medborgarna dramatiskt stigit, medan de personliga kontakterna mellan väljare och valda försämrats. Inträngande diskuteras de lokala medierna och opinionsbildningens funktion över huvud taget i en representativ demokrati. Sammanfattningar finns i läroböcker och på engelska.

1981 blev Brantgärde föreståndare för Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst, ett åtagande som sedan dess slukat en stor del av hans tid. Med energi och konsekvens har han genomfört den svåra uppgiften att bygga upp ett arkiv för kvantitativ reanalys av samhällsvetenskapliga data, en möjlighet som inte minst med tanke på kostnadsexplosionen framstår som allt mera angelägen för statsvetenskaplig forskning och undervisning.

Redan tidigt satte Brantgärdes utpräglade metodintresse sina spår i uppsatser om skilda analystekniker. Här vill jag dock stanna inför de mer substantiella tillämpningarna som den spännande frågan vilket resultatet skulle ha blivit om Sverige haft majoritetsval (*Simulerade val med majoritetsvals-system*, SOU 1977:94) och den förment tråkigare men genom sin säkra dokumentation viktiga kartläggningen av lokalradions bevakning av valrörelsen (Bilaga till Ds Kn 1979:18). I arbetet med SSD har Brantgärde kunnat gå vidare med flera sådana specialstudier. Ett anslag från HSFR har sålunda möjliggjort fyra historisk-statistiska undersökningar av stort intresse. Sålunda visar Brantgärde hur socialdemokraternas "organiseringstrategier" ändrades efter det första valet med allmän rösträtt för män år 1911: tidigare etablerades partiet där fackföreningsrörelsen var stark, nu fick den regionala väljarandelen större betydelse. 1911 års val görs också till föremål för en analys, som reducerar mycket av partimotsättningarna till ett tvådimensionellt system. En sekulär analys av partiernas regionala stabilitet och förändring infogas i V O Keys kända klassificeringsschema och tidigare forskningsresultat på området nyanseras. Folkomröstningen 1922 behandlas på ett påfallande fräscht och principiellt intressant sätt.

Brantgärde har anmärkningsvärt nog inte insänt något underlag för en bedömning av sin pedagogiska meritering. Det framgår dock att han utöver forskartjänster och föreståndarskapet varit förordnad som extra universitetslektor under knappt två år. Hans erfarenhet av forskningsledning är begränsad.

Lennart Brantgärde framstår som en metodintresserad, administrativt förfaren och målmedveten forskare. Han går sina egna vägar och har stor förmåga att avvinna ett material nya, intresseväckande, nästan alltid välbelagda synpunkter. Produktionen består huvudsakligen av uppsatser och är sammantaget inte särskilt omfattande; dock bör man i detta sammanhang ta hänsyn till Brantgärdes stora arbetsinsats för dataarkivet. Som en tung forskningsmerit framträder avhandlingarna om kommunernas agerande inför blockreformen

jämte den följande studien om konsekvenserna av kommunreformen i vissa demokratiska hänseenden. Några av de tematiskt besläktade, kvantitativt upplagda uppsatserna bildar enligt min uppfattning ett andra sådant sammanhållet styrkebälte, som gör att Brantgårdes forskningsmeriter är godtagbara för professor. I pedagogiskt avseende är läget däremot osäkert. Sammanfattningsvis finner jag, efter tvekan främst på grund av den bristande informationen om undervisningsmeriterna, att Brantgårde har den kompetens som erfordras för en professur i statsvetenskap.

Gunnar Falkemark (f 1946) disputerade 1982 i Göteborg och blev docent tio år senare. Han har också doktorskompetens i teoretisk filosofi. Falkemark har varit forskarasistent och är sedan 1989 högskolelektor i statskunskap. Avhandlingen *Power, Theory and Value* (1982) demonstrerar författarens dubbla kompetens: den är en stringent genomförd begreppsanalys av maktforskningens problem. Grundtanken är en kritik av den "ortodoxa" teorin, enligt vilken samhällsvetenskapliga forskningsresultat kan göras oberoende av värderingar. Falkemark finner i stället att värderingsfri samhällsvetenskap är en omöjlighet. Konfrontationen mellan pluralisternas och elitisternas uppfattning kompliceras genom införandet av Kuhns paradigmbegrepp. En särskild diskussion ägnas åt icke-besluts-teorins forskningsbarhet.

Det är, som framgår, välplöjd mark som Falkemark beträder. Inte heller är hans egen ståndpunkt att värderingarna spelar stor roll inom samhällsforskningen någon nyhet. Det är emellertid inte min uppgift att i detta sammanhang ta ställning i denna klassiska strid. I stället vill jag karakterisera Falkemarks avhandling som en välgjord prestation, som i enskildheter kommer med många klagörande påpekanden och distinktioner. I avhandlingen och en rad följande artiklar, många kortfattade, uppvisar Falkemark polemisk kraft och stilistisk och analytisk pregnans.

Ett andra forskningsområde är internationell politik, närmare bestämt den tyska expansionspolitiken före första världskriget. Valskrivna uppsatser föreligger om bl a kolonial-

politiken och Bagdadjärnvägen, vari författarens främst idéanalytiska talang ytterligare dokumenteras.

Av helt annat slag är *Att offra västkusten* (1991) tillsammans med Peter Westdahl. Den populära, politiska pamflettens form hindrar inte att den innehåller flera principiella punktanalyser av statsvetenskapligt intresse.

Intresset för miljöfrågor har också avkastat en preliminär uppsats "Växthuseffekten och det kollektiva handlandets logik" (1993). Alltför ofta har vi under senare år sett välkända rationalistiska teorier tillämpas på ett mekaniskt sätt. Falkemark visar däremot med stor sensibilitet på vilket sätt spelteoretiska modeller är relevanta för vår förståelse av miljöpolitiken och förväntningar kan knytas till det han själv blygsamt kallar "ett första, trevande försök".

Bland Falkemarks övriga initiativ kan nämnas *Statsvetarporträtt* (1992), där han också själv bidrog med ett porträtt av Kjellén. Denne avhandlas också i andra uppsatser.

1987-89 var Falkemark redaktör för *Politologien*.

Falkemark har varit en aktiv lärare på alla nivåer, tagit initiativ till nya kurser, fört över impulser till undervisningen från forskningsvistelser i USA samt fått utomordentligt goda kursvärderingar och erhållit flera pedagogiska priser.

Gunnar Falkemarks styrka är den skarpa, ofta elegant genomförda begreppsanalysen. Då han emellertid ännu bara presenterat en enda mera djuplodande undersökning – nämligen avhandlingen – kan han enligt min mening på detta stadium inte kompetensförklaras för professur.

Douglas Hibbs (f 1944) är amerikan, avlade doktorsexamen vid University of Wisconsin 1972, var därefter forskare vid M.I.T., innehade en lärostol i statskunskap vid Harvard 1978-85 och har sedan varit knuten som gästprofessor till Göteborg, Köpenhamn och Aarhus. Avhandlingen *Mass Political Violence* (1973) är en ytterst sofistikerad, kvantitativ analys av politiskt våld sedan andra världskriget i mer än ett hundratal länder. Två kluster framträder, som författaren kallar "kollektiva

protester” och ”inbördeskrig”. Dessa görs i sin tur till föremål för kausalanalys som sedan generaliseras och bearbetas genom långt driven formalisering. Hibbs är mycket återhållsam, när det gäller att redovisa undersökningens teoretiska överväganden och utgångspunkter. Han rusar genast att leta efter indikatorer och orsakssamband för politiskt våld. Det skall genast sägas att författarens uppslagsrikedom därvidlag är outtröttlig och beundransvärd. Stundom blir de metodiska exkurserna dock väl omständliga, en anmärkning som för övrigt gäller Hibbs' hela efterföljande produktion; det kan hända att läsaren blir sittande med en svårforcerad formel utan att riktigt bli klok på vilken lön han eventuellt kan få för sin möda. Men detta får inte dölja att Hibbs redan i avhandlingen framgångsrikt etablerade sig inom den förmåliga tradition som de stora amerikanska valundersökningarna inledde, men utan att förfalla till deras värdeteoretiskt naiva, i grunden konservativa normativa teori. Avhandlingen väckte internationell uppmärksamhet och har blivit ett standardarbete.

Ambitionen att med kvantitativa metoder fånga in och förklara vår oroliga värld sedan 1968 utmärker också Hibbs' andra större forskningsprojekt. I en rad artiklar i ledande tidskrifter som *The American Political Science Review* och *British Journal of Political Science* samt i en omfattande monografi *The Political Economy of Industrial Democracies* (1987) analyserar Hibbs den stegrade strejktaktiviteten i USA och Västeuropa. Jämförande i ansats, kvantitativ och statistisk metod, kausal i förklaring visar undersökningen hur kortsiktiga strejkvariationer sammanhänger med fluktuationer i ekonomin medan den långsiktiga trenden i hög grad avgörs av socialdemokratins och fackföreningsrörelsens styrka. Strejker måste förstås politiskt, menar Hibbs och ger överflödande information om hur medborgarna reagerar, när inkomstfördelningsfrågorna flyttar från marknaden till partipolitiken.

I en rad artiklar har Hibbs genomfört specialstudier av växelverkan mellan ekonomi och politik. Det viktigaste arbetet är *The American Political Economy* (1987). Det är ett tvärve-

tenskapligt arbete av hög klass, låt vara att Hibbs främst är intresserad av ekonomisk och statistisk analys medan de politiska variablerna behandlas mera luftigt. Det som från statsvetenskaplig synpunkt är särskilt värdefullt är att medan ekonomerna tenderar att betygsätta politikerna i ett inskränkt seminarieperspektiv, analyserar Hibbs konsekvent deras handlande utifrån de politiska hänsynstaganden de måste ta och är alltid noga med att beakta de begränsningar på handlingsutrymmet, som följer av inhemska institutionella förhållanden och internationella händelser.

Hibbs har visat särskilt intresse för Sverige och Skandinavien. Bland de många uppsatserna vill jag särskilt peka på några studier om svenska försök att minska lönespridningen, t ex ”Wage Compression, Wage Drift and Wage Inflation in Sweden” (1993), där författaren visar hur de centrala förhandlingarna i hög grad utövade positiva effekter både på löneutjämningen och löneglidningen; den senare förutsågs och var inordnad i de centrala överenskommelserna. Efter avvecklingen av de centrala förhandlingarna 1983 upphörde den ideologiska pressen att minska lönespridningen och marknadskrafterna fick ökat spelrum. I ett kort referat kan resonemanget förefalla banalt och välkänt men Hibbs' insats är här liksom i andra sammanhang – att han verkligen kommer med belägg, när förståsigtpåre talar vitt och brett utan stöd i något material. Det är anmärkningsvärt, för att inte säga genant för svenska samhällsvetare, att detta tidigare inte tagits fram.

Röstar väljarna efter plånboken, som public choice-teoretikerna hävdar, eller tar de vidare hänsyn? Denna bland statsvetare, politiker och allmänhet uppmärksammade fråga studerar Hibbs med hjälp av danska data i *Solidarity or Egoism?* (1993). Efter sedvanlig rigorös analys lutar Hibbs i likhet med ett växande antal kolleger mot solidaritetshypotesen. Men för en gångs skull faller han en smula ur ramen och utbrister: Se bara på den skandinaviska välfärdsstaten, som utplånat fattigdomen! ”Det är svårt att inte tolka den danska välfärdsstaten som ett verkligt dramatiskt belägg för den solidariska politiken” (s 66). Även den

mest avancerade kvantforskare tycks med andra ord till slut tröttna på sina intrikata faktoranalyser och griper efter mera nära till hands liggande förhållanden. Sådana argument, påminnande om de ovan refererade valforskarnas men med omvända politiska förtecken, stärker inte saken, för vilken skälen redan blivit så väl redovisade.

Bland annat som professor i mer än femton år har Hibbs haft ett stort utbildningsadministrativt ansvar samt ett betydande antal doktorander. Han har fått många vackra ord av uppskattning för en på en gång krävande och stimulerande undervisning.

Som en internationellt ledande forskare inom jämförande politik är Douglas Hibbs höjd över alla tvivel vad gäller professorskompetensen. Hans insatser har varit banbrytande. Likväl kan man resa två frågor. Är detta verkligen statsvetenskap (och inte nationalekonomi eller statistik)? Och kan vi lita på att hans statistiska och ekonometriska metoder håller? Beträffande den första frågan finns det i Hibbs' arbeten ofta en alltför svag teoretisk anknytning till statsvetenskaplig diskurs men ingen torde kunna förneka den statsvetenskapliga relevansen hos hans många välgrundade analyser av de politiska betingelserna för våld och strejker, av partiernas roll för den ekonomiska utvecklingen, av motiven för väljarnas röstning. Vad gäller Hibbs' sätt att handskas med kvantitativa metoder har de på de sakkunnigas begäran granskats av en specialsakkunnig, som funnit att analyserna i tekniskt avseende överensstämmer med god statistisk praxis.

Jon Pierre (f 1953) disputerade i Lund 1986, där han också varit lärare liksom en kortare tid i Köpenhamn, och anställdes samma år först som forskarassistent och sedan som högskolelektor i Göteborg, där han blev docent 1991. Han har varit gästforskare i USA och är nu förordnad som tf professor. Doktorsavhandlingen *Partikongresser och regeringspolitik* (1986) ställer frågan i vilken utsträckning den socialdemokratiska partiledningen i regeringsställning implementerat kongressbeslutet. Svaret söks genom en jämförelse mellan kongressmaterialet och det offentliga materia-

let på ett antal sakområden. Resultatet är ingalunda trivialt: undersökningen bekräftar varken den cyniska uppfattningen att partiledningen ignorerar kongressen eller den naiva att ledningen inte tar andra hänsyn; framför allt varierar genomslaget avsevärt mellan policyområdena. Partiledningens avsteg sätts in i ett partidemokratiskt och väljarstrategiskt perspektiv. Den allmänna bilden är att det pågår en kontinuerlig dialog mellan ledning och medlemmar och Pierre karakteriserar processen som en interaktiv demokrati. Någon modellprövning eller någon mera ambitiös förklaring företas emellertid inte och framställningen präglas av en viss vaghet; avslutande reflektioner om Mays och Michels' partiteorier har karaktären av vinjett.

Sedan Pierre tillträdde lektoratet i Göteborg, har han uppvisat en osedvanligt hög forskningsaktivitet som deltagare i internationella projekt och nätverk, organisatör och deltagare i konferenser, gästforskare, lektor, tidskriftsförfattare. Hur man skall se på utfallet av all denna verksamhet är emellertid något problematiskt.

En linje utgör en fortsättning på avhandlingens tema. I ett jämförande projekt medarbetar Pierre i en ambitiös datainsamling för fjorton länder. Papers och uppsatser föreligger som ger nyttig empirisk grund för teoretisering om byråkratisering, medlemsinflytande och finansiering av politiska partier. Pierre har även deltagit i Pempels uppmärksammade studie om enpartidominanta regimer. Tillsammans med Ellis Krauss jämför Pierre de dominerande partiernas uppgång och fall i Sverige och Japan under sjuttioalet. Huruvida något mera generellt med säkerhet kan sägas under den suggestiva beteckningen synes mig dock mycket oklart.

En imponerande arbetsinsats har nedlagts på ett projekt om kommunerna. Icke mindre än tre volymer föreligger: *Självstyrelse och omvärldsberoende* (1991) *Kommunerna, näringslivet och näringspolitiken* (1992) och den tyngst vägande *Den lokala staten* (1994); för den första är Pierre redaktör, i den andra och tredje för han själv pennan. Med stor receptivitet har Pierre tillägnat sig trender i den inter-

nationella forskningen, enligt vilka man bör ställa kommunernas "omvärldsberoende" i blickfånget. Pierre visar bl a hur detta beroende ser ut för olika kommunala åtaganden och hur samarbetet med näringslivet går till. Som många andra forskare väljer han paradoxen som metafor för sin sammanfattning: det finns "en paradox" om den lokala staten, säger Pierre, som innebär att stor självstyrelse ("stark reell lokal politisk autonomi") är "en förutsättning för att det skall finnas några befogenheter att avträda till privata omgivningsaktörer" (s 189). Förhållandet mellan kommunerna och deras partners är en sorts bytesprocess. Hur detta förlopp närmare bestämt gestaltas diskuteras inte bara genom en ingående beskrivning av sakförhållanden. Författaren tillför oavslutligt framställningen begrepp från skilda teoretiska referensramar. Detta gör att texten ibland blir väl abstrakt och får drag av jargong, som mera skyler än klargör: staten betraktas "som en oberoende variabel i stället för som tidigare en beroende variabel", en sådan "konceptualisering av system av offentliga institutioner" har åtskilligt att tillföra forskningen om svenska kommuner, skilda resultat "genereras" av forskningsprogrammet, etc (s 179 och 190). Författaren skyr med andra ord det enkla både språkligt och empiriskt. Omdömet jävar inte huvudintrycket att Pierre genom sina kommunalpolitiska studier dokumenterat betydande projektledningsförmåga och metodkompetens.

En ytterligare merit på samma område är en redigerad volym tillsammans med en medförfattare *Challenge to Local Government* (1990), vilken är resultatet av en ECPR-workshop för vilken båda redaktörerna var ledare.

Inom jämförande förvaltningsforskning föreligger flera uppsatser samt den av Pierre redigerade volymen *Bureaucracy in the Modern State* (under utgivning). Redaktören vill låta forskarna närma sig förvaltningen "från stats-teoretisk utgångspunkt" och visar hur den offentliga administrationen förändrats i ett antal länder under det senaste årtiondets påfrestningar. Ånyo dokumenteras Pierres goda internationella kontakter.

Pierres energi visar sig också i undervisningen. Han har med goda vitsord meddelat undervisning både i grundutbildningen och forskarutbildningen och tagit initiativ till nya kurser. Administrativt meriterande är hans verksamhet som t f professor vid Förvaltningshögskolan med ansvar för handledning av doktorander och licentiander.

Jon Pierre framstår för mig som en typisk representant för en yngre generation statsvetare, som fått sin vetenskapliga träning i ambitiösa forskarutbildningskurser, workshops, gästforskararrangemang, internationella nätverk. Pierre och hans kolleger har därigenom blivit i hög grad uppvisningsbara för en internationell publik; vi kan visa att svensk statsvetenskap är fullt à jour med den internationella utvecklingen. Samtidigt inställer sig frågan: Måste professionaliseringen med nödvändighet leda till en sådan standardisering? Det kan inte förnekas att en hel del av Pierres forskning är repetitiv. Nu är det visserligen inget fel att importera utländska ansatser men för att de skall bli fruktbara för svensk tillämpning krävs fördomsfria analyser av de nationsspecifika förhållandena. Pierre gör inget eget av sin receptivitet, han tillför föga själv. Mitt råd till Pierre är att som nästa projekt välja att hålla de internationella kollegerna litet på avstånd och utarbeta ett eget kritiskt förhållningssätt till något av de problem han är så väl förtrogen med. Trots denna invändning anser jag att Pierre har passerat gränsen för professorskompetens. Att inte komma till denna slutsats vore enligt min mening både felaktigt och orättfärdigt mot en yngre kollega, som i så hög grad i sin karriär gjort precis det vi väntar oss av honom. Jag finner alltså Pierre professorskompetent.

Bo Rothstein (f 1954) disputerade i Lund 1986 och rekryterades därefter på ett externfinansierat projekt till Uppsala, där han blev docent och högskolelektor 1992. Han har varit gästforskare i USA och utnämndes nyligen till professor i arbetsmarknadsrelationer och arbetsmarknadspolitik vid Arbetslivscentrum i Stockholm. Doktorsavhandlingen *Den socialdemokratiska staten* (1986) utgår från en ganska invecklad kombination av marxistisk stats-

teori och aktörsteori och jämför den socialdemokratiska reformpolitikens misslyckande respektive framgång inom skolpolitik och arbetsmarknadspolitik. Förvaltningsapparaten utformning framhålls som utslagsgivande förklaring. Avhandlingen är av det konsekvent tesdrivande slaget, diskutabel i detaljer men stimulerande i ansats och polemik. Den är nu under utgivning på engelska, varvid de teoretiska avsnitten genomgått en välbehövlig uppstramning.

Rothsteins skicklighet i att analysera svensk politik dokumenteras ännu mera övertygande i *Den korporativa staten* (1992), hans bidrag till det ovannämnda Uppsalaprojektet. Med frisk och oförvillad blick tar Rothstein här den svenska korporatismen i betraktande och formulerar mot bakgrund av en internationell diskursgenomgång en egen tolkning av flera centrala brytpunkter i den svenska utvecklingen. Förvaltningens roll framhävs ånyo. Sambandet mellan arbetarrörelsens styrka och arbetslöshetspolitikens utformning klarläggs. De nio policyområden, som projektet täcker, jämförs energiskt och uppslagsrikt.

I dessa båda arbeten och i ett antal närtstående uppsatser och artiklar avtecknar sig en högst självständig forskare, som på ett lyckosamt sätt kombinerat intresse för teori- och metodfrågor med en vilja att alltid ha något bestämt att säga om den konkreta politiken. Det empiriska underlaget för dessa uttalanden är emellertid stundom en smula skört och valet av fall tycks ibland ha skett för att bekräfta i förväg fastlagda teser. Inte desto mindre är Rothsteins samlade empiriska insatser utomordentligt intresseväckande och omöjliga att förbigå för den fortsatta forskningen.

I sitt tredje större arbete bjuder Rothstein på en överraskning. Här framträder han som politisk filosof. Det skall genast sägas att *Vad bör staten göra?* (1994) är en betydande intellektuell kraftprestation. Den välfärdspolitik, som Rothstein ägnat hela sin forskning åt att beskriva och förklara, utsätts här för en inträngande, normativ och moralisk penetration. Genom en kombination av spekulering och disciplin – det är författarens egna ord – röjer Rothstein bland den specialiserade politologins

många träd för att vi skall få sikten fri att skärskåda argument och organisationsprinciper för den välfärdsstat, vars värderingsbas medborgarna av undersökningar att döma trots allt i hög grad tycks vara överens om. I åtskilliga enskildheter finns anledning till anmärkning – som när Rothstein försvarar den uppburne Rawls mot dennes kritiker med hänvisning till Rawls' reviderade uppfattning, där han just tagit hänsyn till dessa kritiker! Men helhetsintrycket är att jag känner stor sympati för Rothsteins djärva ansats och är övertygad om att sådan korsbefruktnings mellan normativa och empiriska forskningsgrenar är bland det viktigaste statsvetare för närvarande kan ägna sig åt.

Det goda livet kan enligt Rothstein politiskt befrämjas genom två helt olika principer, som han kallar autonomiprincipen respektive den kommunitära principen. Författaren väljer den förra men visar att nyliberalerna begär ett tankefel, när de hävdar att denna princip motiverar en minimal stat. För att visa medborgarna "lika omtanke och respekt" krävs tvärtom en stat, som gör det civila samhället möjligt. Ja, så är det: staten *kan* styra (i vissa noga definierade avseenden); Rothstein vederlägger njutningsfullt den företagsekonomiskt inspirerade "styrningspessimism", som kastar ut barnet med badvattnet och säger att det är fåfångt att eftersträva mål, eftersom dessa inte alltid uppnås. Autonomiprincipen motiverar enligt författaren även rätt för medborgarna att välja bort sådana välfärdsarrangemang de ogillar. "De solidariska individualister", som Rothstein ser i de nya medborgarna, är inga egoister eller plånboksväljare. Deras ökade krav på valfrihet och självbestämmande behöver inte innebära ett slut för den generella välfärdspolitik.

Vill man på ett mera radikalt sätt ifrågasätta Rothsteins tes, kan man fråga sig om det är något annat än privata värderingar han för fram. Författaren skulle energiskt förneka det och jag är benägen att ge honom rätt. Boken är en uppvisning i "konstruktiv politisk teori", skriver Rothstein efter sin lärare Lennart Lundquist; han vill på vetenskaplig grund göra förutsägelser om vad som både är möjligt och

gott. Men åter inställer sig frågan; varifrån kommer då normerna? Författaren har en tendens att gömma sig bakom andra – bakom politiker eller bakom opinionsundersökningar – och hans egna utgångspunkter blir därigenom inte alltid explicita. Ibland ger han sig rent av i kast med kulturteori och psykologiska teorier om människans natur. I huvudsak är det ändå så man måste gå fram, ja Rothstein är en av de få jag skulle vilja locka ut på ännu djupare vatten för att utforska dessa fascinerande frågor. Som författaren säger blir denna sorts forskning nämligen aldrig riktigt avslutad (ingen forskning värd namnet blir det) och i dagsläget är spekulering av detta slag inte bara legitim utan oundviklig.

Av andra, mera betydelsefulla forskningsinsatser vill jag särskilt nämna ett projekt om betingelserna för det kreativa universitetet, där ansökan och en första rapport (tillsammans med en medarbetare) föreligger.

Rothstein har varit flitigt verksam som debattör och artikelförfattare. Hans fyndiga formuleringskonst firar ofta triumfer.

Rothstein har i stor omfattning tagits i bruk inom grundutbildningen samt handlett tre doktorander. Han har gjort sig känd som en uppskattad och entusiasmerande lärare; hans forskarglädje smittar av sig i katedern.

Mitt slutomdöme är att Bo Rothstein är en höggradigt innovativ forskare, som gör sig hörd med en alldeles egen stämma i det vetenskapliga samtalet och som besitter en ovanlig känsla för det politiskt relevanta i en problemställning. Ingen tvekan råder om hans kompetens för professuren.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att gruppen sökande sönderfaller i två kategorier: hemmapojkarna från Göteborgsinstitutionen, vilka denna gång – som framgår av den ovan lämnade redogörelsen – inte kan komma i fråga för tjänsten, och tätgruppen bestående av de tre professorerna med sin förankring i Åbo, Harvard och Uppsala. Av de senare har Berglund och Hibbs till en början ett försteg genom långvarig ämnesföreträdande och pedagogisk verksamhet; särskilt gäller detta Berglund. De har alla tre en utmärkt allmänkompetens för professuren.

Utslagsgivande på marginalen blir då i enlighet med vad jag anförde inledningsvis den skicklighet de visat genom egen forskning. Här blir rangordningen en annan. Vid denna jämförelse får Berglund träda tillbaka på grund av att han inte uppvisar sådan originalitet som Hibbs och Rothstein. För mig har det redan efter en första genomläsning varit uppenbart att valet står mellan de två senare. Hibbs' utveckling av jämförande metod och Rothsteins "konstruktiva teori" för välfärdsstaten är de två viktigaste bidragen i denna konkurrens. Lätt karikerat skulle man kunna säga att valet innebär ett ställningstagande till å ena sidan en forskare (Rothstein) som ställer utomordentligt stimulerande frågor men inte alltid besvarar dem på ett sådant sätt att man känner sig helt övertygad och å andra sidan en vetenskapsman (Hibbs) som lämnar minutiöst välgrundade, utarbetade svar men ibland lämnar läsaren i viss osäkerhet om vilken fråga han svarat på. Med all respekt för Hibbs' metodiskt och substantiellt viktiga insatser stannar jag till slut för Bo Rothstein. Han är den mest kreativa forskaren, på en gång genuint förtrogen med men också kritiskt självständig till den internationella debatt han deltar i.

Jag förordar sålunda *Bo Rothstein* till professuren och rangordnar de främsta sökandena på följande sätt:

1. Bo Rothstein,
2. Douglas Hibbs,
3. Sten Berglund.

Leif Lewin

2.

Undertegnede er af Samhällsvetenskapliga Fakultetsnämnden blevet udset til at være sagkyndig i forbindelse med besættelsen af en tjeneste som professor i statsvetenskap (August Röhss' professur) ved Göteborgs Universitet.

Af ledigkugørelsen fremgår, at "behørig till tjänsten är den som har vetenskaplig och pedagogisk skicklighet".

Jeg skal i denne anledning afgive min vurdering af de seks ansøgere. Ansøgernes meriter behandles i det følgende i alfabetisk rækkefølge, hvorefter der foretages en samlet bedømmelse, som munder ud i mit forslag til besættelsen af professoratet.

Sten Berglund er født 1947 og har doktorexamen fra 1973. Han har virket i en række stillinger ved Umeå Universitet, og har i perioder været professor ved Åbo Akademi. 1984 udnævntes han til det svensksprogede professorat i statskundskab ved Helsingfors Universitet. Han har også virket som gæstelærer ved Aarhus Universitet. Siden 1992 har han været professor i "statslära, särskilt kommunikation", ved Åbo Akademi. Han har beklædt adskillige internationale tillidsposter inden for den politologiske profession og er således bl.a. redaktør af *Scandinavian Political Studies*.

Sten Berglunds tidligste forskningsindsats lå inden for partiforskningen – med særligt henblik på det svenske partisystem. Dette emne er han forblevet tro mod.

Udgangspunktet var udover licentiatafhandlingen (1970) videreforarbejdningen i disputatsen fra 1972 om *Masspartiet som kommunikationssystem*. Der er tale om en overvejende på Eastoniansk systemtankegang baseret teoretisk *tour de force*, som det i dag kan være tungt at læse sig igennem. Men man må fremhæve det værdifulde i at denne afhandling tog et forsømt område op til energisk gennemtænkning.

Sten Berglund vendte sig derefter mod egentlig empirisk forskning på partifeltet, først, i forlængelse af disputatsen, med nogle undersøgelser af lokale partiorganisationer omkring Umeå. Dette projekt afrapporteres 1980 i en lille bog med den spændende titel *Paradoxes of Political Parties*. Bogen fremtræder som et ambitiøst forsøg på at efterprøve nogle af de grundlæggende antagelser i den tidlige rational choice-litteratur – Downs' 1957-bog er omdrejningspunktet for det meste af den teoretiske diskussion. Berglund viser, hvorledes en del af de sammenhænge, som teorien skulle forudsige, ikke lader sig genfinde i det empiriske materiale fra Umeå, Luleå og Vilhelmina, og han drøfter, hvilke implika-

tioner de empiriske fund kan have for de teoretiske modeller. Mange af de gjorte betragtninger er ganske originale. Når bogen til trods herfor ikke virker vellykket, hænger det sammen med dens komplicerede disposition og indviklede sprog, dens noget skitse-mæssige udførelse og den mangelfulde redaktionelle bearbejdelse af de mangfoldige tabeller. Spændet mellem det ambitiøse og dristige oplæg og den praktiske udførelse er for stort.

Senere har Sten Berglund i sin forskning i betydeligt omfang vendt sig mod mere overskuelige emner, i første række økologiske analyser af regionale variationer i partistyrken i Sverige. I produktionen findes eksempler på arbejde med surveydata, men det er dog helt overvejende arbejdet med aggregerede valgdata, der har optaget ham. Gennem anvendelse af forskellige metoder har han på grundlag af en, delvis af andre, tilvejebragt databank, været i stand til at frembringe et klart billede af de regionale variationer i Sverige samt graden af stabilitet i mønstrene. Disse arbejder, der ligger i forlængelse af en stærk svensk tradition, lider af den indbyggede svaghed, at man kun med besvær kan bevæge sig ud over det kortlæggende og registrerende. Berglund og hans medarbejdere gjorde dog i begyndelsen af 1980'erne adskillige forsøg på gennem benyttelse af forskellige regressionsmodeller at forklare så meget som muligt af variansen i deres datamaterialer. Efter flytningen til Finland har han også forestået lignende dataindsamling og analyser af regionale variationer dersteds.

Det virker, som om det var en inspiration udefra, der pustede nyt liv i Berglunds udnyttelse af de aggregerede valgdata. I en uvanligt positiv anmeldelse fra 1987 omtalte han den århusianske professor Søren Riisbjerg Thomssens metode til økologisk inferens som "the most promising development in ecological data research over the last thirty years." Meget forståeligt har Sten Berglund i årene omkring 1990 arbejdet særdeles meget med at benytte – og i et vist mål også afprøve – logitmetoden på forskellige svenske og finske materialer. Mange af hans bidrag har skitsens karakter. De vigtigste arbejder, som findes i en af Berglund

og Risbjerg Thomsen redigeret antologi fra 1990, er udført sammen med Risbjerg Thomsen og Ingemar Wörlund. Berglunds væsentligste bidrag er påvisningen af, at metoden giver passable resultater på svenske data og fungerer ganske fint på finske data. Diskussionen af validitetsproblematikken i disse afhandlinger er sober. Man kan egentlig godt forstå, at medlemmerne af dette forskerteam til tider er næsten euforiske i deres glæde over det ofte overraskende fine *fit* mellem de økologiske prediktioner og surveyresultaterne. Når Sten Berglund adskillige steder i sine arbejder inden for dette område kommer tæt på at tage metodens gyldighed for givet, virker det dog noget præmaturligt.

Sten Berglund har i en betydelig del af sin produktion arbejdet genuint komparativt. Der ligger naturligvis indbygget et sådant perspektiv i de mange undersøgelser af regionale variationer, men dette er ikke alt. Dels er selv hans analyser af forhold i et enkelt land (Sverige, Finland) ofte præget af et perspektiv, der rækker ud over det pågældende politiske system, dels har han arbejdet ganske meget og systematisk med tværnationale sammenligninger. En del har her oversigtens karakter. Som meriterende må nævnes en for sin tid meget brugbar lærebog om de nordiske partisystemer, skrevet sammen med Ulf Lindström. Bogen indeholder også en del materiale, der udtrykker en egen forskningsindsats.

De seneste år har Sten Berglund i sit sammenlignende arbejde vendt sig mod studiet af østeuropæisk politik, et emne han dog havde beskæftiget sig med længe før 1989 og førend det blev fashionabelt. Således gennemførte han i 1985 en mindre undersøgelse af den sociale sammensætning af partigrupperne i DDR's Volkammer. Senere har han, bl.a. sammen med Jan Åke Dellenbrant, fortsat arbejdet med østeuropæisk politik. Der foreligger nogle mindre opsatser, en engelsksproget antologi om fire østeuropæiske flerpartisystemer, udsprunget af et polsk-skandinavisk forskningsprojekt, samt endnu en engelsksproget antologi, *The New Democracies in Eastern Europe*, der også har karakter af en lærebog. Denne fremstilling, der udspringer af

de lige nævnte projekter, foreligger i korrektur som 2. udgave. Sten Berglunds bidrag er – udover indlednings- og afslutningskapitlet og en fremstilling af de folkedemokratiske "partisystemer", alle skrevet sammen med Dellenbrant – en klar og velskrevet fremstilling af DDR's sammenbrud og af det nye partisystems opkomst. I analysen af det første frie Volkammer-valg i 1990 benytter han sig uden nærmere reservationer af ovennævnte logit-metode, hvilket iøvrigt fører ham ud i ret komplicerede tolkninger.

Interessen for nordisk politik og for de nye østeuropæiske demokratier løber sammen i Sten Berglunds seneste arbejder, hvor han sammen med Frank Aarebrot inden for rammerne af det såkaldte BIG-projektet har skrevet om forholdet mellem disse regioner og EU. Der er tale om ret håndværksprægede analyser på grundlag af surveydata, og der synes at være et stykke vej at gå, førend disse manuskripter kan publiceres.

Afslutningvis må nævnes, at der blandt publikationslistens 64 numre findes en hel del anmeldelser, heraf flere, der kan være skarpe i formen, men dog præget af betydelig metodebevidsthed, konstruktiv kritik og erudition – og dermed ikke uden meriterende værdi. Adskillige "lejlighedsarbejder", oversigter og beskrivende arbejder, f.eks. i forbindelse med finske valg m.v. indgår også i publikationsrækken. Udover arbejder inden for de ovenfor behandlede kerneområder i hans forskning kan man rundt omkring finde indsatser, der behandler vidt forskellige emner, fra politiske holdninger og vælgeradfærd i Quebec til en undersøgelse af finsk sikkerhedspolitik og en undersøgelse af offentlig partistøttes effekter.

Sten Berglund fremstår som en produktiv forsker med en bred profil og med en dokumenteret evne til at omstille sig til nye forskningsopgaver. Hans forskning har overvejende været empirisk orienteret, men teoribevidstheden og blikket for det komparative er altid tilstede. Han behersker i særdeleshed valgforskningens metoder. Han har betydelige erfaringer med forskningsledelse og -vejledning samt med udgivervirksomhed og arbejde med lærebogsmaterialer. Som professor

gennem flere år har han også udført flere andre af de arbejdsopgaver, der knytter sig til en sådan stilling. Han har også beskæftiget sig med undervisning på forskellige niveauer.

Sten Berglund må betegnes som værende velkvalificeret til stillingen som professor i statsvetenskap.

Lennart Brantgärde er født 1938 og har doktorsexamen fra 1974. Han har været ansat i forskellige tjenester ved Göteborgs Universitet fra 1967. Siden 1991 har han været forstander for SSD. Fra 1982 har han fungeret som uaflynned docent ved universitetet. Lennart Brantgärde søgte i 1985 et professorat i statskundskab med særligt henblik på offentlig forvaltning sammesteds og blev erklæret kompetent til denne stilling.

Publikationslisten omfatter 48 numre, tilblevet mellem 1965 og 1993. Af disse arbejder har ansøgeren i denne forbindelse påberåbt sig 35.

Det første større arbejde er disputatsen fra 1974. Denne afhandling indgik i det store kommunalforskningsprojekt. Emnet er de svenske kommuners beslutningstagning i en bestemt fase i forbindelse med den kommunesammenlægningsreform, som endeligt gennemførtes i begyndelsen af 1970'erne. Brantgärde støttede sig i sin analyse til en række teoretiske antagelser og overvejelser, hidrørende fra den rationelle beslutnings- og forhandlingsteoretiske litteratur. Man mærker sig (i appendix-form) et – set i datidens perspektiv – ganske ambitiøst forsøg på at anvende Zeuthen-Harsanyi-modellen til forståelse af de kommunalpolitiske beslutningsprocesser.

Afhandlingen er som helhed et solidt stykke arbejde og ganske meriterende. De opnåede resultater er vel ikke epokegørende eller særligt overraskende, men de bliver grundigt dokumenterede og den metodiske drøftelse er skarpsindig og balanceret. Man kan kritisere analysen for at bruge unødigt komplicerede metoder. Ret beset kunne mange af resultaterne være opnået med ganske enkle statistiske teknikker.

Fra samme år som disputatsen er en mindre afhandling om metoder til konfliktløsning på arbejdsmarkedet i en antologi med samme ti-

tel. Der er tale om en for sin tid ganske avanceret behandling af emnet. Relevant spilteori inddrages. I betragtning af at Walton & McKersies banebrydende arbejde om arbejdsmarkedsforhandling var udkommet i 1965, kunne man godt have ønsket sig at også denne ikke-politologiske del af litteraturen var blevet udnyttet. Dette arbejde er absolut meriterende.

Ligeledes fra 1970'erne er et antal mindre arbejder fra et offentligt informationsprojekt om "Samhällsplanering i samverkan". Forskergruppen ved Göteborgs Universitet gennemførte den overvejende udredningsprægede opgave, hvor man beskrev og vurderede de iværksatte tiltag. En lignende undersøgelse gennemførtes i 1976 i forbindelse med en anden informationskampagne. En mindre undersøgelse af svensk lokalradios medvirken i valgkampen i 1979 kan også henføres til denne gruppe af arbejder, som kun i mindre omfang kan betragtes som meriterende i forhold til det opslåede professorat. Mere spændende ud fra et teoretisk perspektiv er en "simulering" som blev udført for Personvals- og Valokretsutredningen i 1977. Ved hjælp af en for så vidt simpel logik undersøges, hvorledes en ændring af kredsstørrelserne vil påvirke riksdagsmandaternes fordeling på partier under forskellige forudsætninger m h t samarbejde mellem de repræsenterede partier. Resultaterne er ikke nye i forhold til tidligere simuleringer, men analysen er sober og oversigten over litteraturen er fint gjort.

Et helt andet emne, som Brantgärde arbejdede med i 1970'erne, er det svenske udredningsvæsen. Der foreligger fra hans hånd en stencileret rapport, i hvilken et stort empirisk materiale er blevet analyseret. Blandt andet er udviklingen over tid på forskellige dimensioner blevet studeret. I betragtning af den store indsats, der er lagt i dette arbejde, kan man beklage, at der ikke kom mere ud af det.

Omkring 1980 medvirkede Lennart Brantgärde i et større forskningsprogram, som blev iværksat af den "Kommunaldemokratiske kommittén". Fra hans hånd foreligger dels bidrag til en større rapport (1981), dels en mere populær sammenfatning (1983) og en engelsk oversigtsartikel (s å), der diskuterer den så-

kaldte informationskløft mellem veluddannede og mindre veluddannede. Disse arbejder har i nogen grad udredningens karakter. De er velskrevne og godt disponerede, omend hovedrapporten også præget af en detaljerighed, der kan virke tyngende. Sammenligningen af videns- og informationsniveau over tid fører til adskillige spændende spørgsmål om sammenhængen mellem det lokale og det nationale niveau i politikken.

Lennart Brantgårde blev meget tidligt optaget af de muligheder af teknisk og metodisk art, som ligger i EDB- og informationsteknologien. Denne fascination kan spores fra et meget tidligt arbejde om AID-metodikkens anvendelighed, over disputatsens vidstrakte brug af samme metode, og helt frem til de seneste video-præsentationer af det nye ELSA-system, som SSD har udviklet. Ganske mange – mere end et dusin – af de indleverede arbejder hører til kategorien af tekniske rapporter omkring forskellige aspekter af et akademisk dataarkivs arbejde. De tegner billedet af et dygtigt arbejdende team, der under Lennart Brantgårdes ledelse har formået at placere SSD blandt de øvrige nordiske dataarkiver – og det til trods for at vilkårene for denne type arbejde ikke i enhver henseende har været optimale. Der skal ikke her tages stilling til, hvorvidt den strategiske planlægning omkring SSD – herunder i særdeleshed udviklingen af ELSA – er ”korrekt”, for det kan man næppe vurdere før efter år 2000. SSD har forberedt sig på fremtiden – det viser forskellige rapporter klart. Denne del af produktionen kan imidlertid, hvor fortjenstfuld den end er, ikke veje tungt i forbindelse med en ansøgning om et professorat i statsvetenskap.

De seneste år har Lennart Brantgårde genoptaget sin politologiske forskning. Fra et projekt om ”Politiska förändringsprocesser” foreligger fire stencilerede rapporter på ialt ca 250 sider. De baseres alle på sekundære analyser af organisations- og valgdata. De fire rapporter behandler henholdsvis arbejderbevægelsens organisatoriske udvikling, det vigtige riksdagsvalg i 1911, folkeafstemningen 1922, og den regionale stabilitet og forandring i svensk politik mellem 1911 og 1944. Man kan

menne, at der her i højere grad er tale om kvantitativ historieforskning end politologi i snæver betydning – vigtigt er det at Brantgårde har udvalgt sig nogle centrale punkter i den svenske politiske udvikling, og at han angriber sine emner med et ganske avanceret metodisk værktøj. Rapporterne virker dog endnu som temmelig usammenhængende satsninger, dels på grund af fraværet af en overordnet teoretisk problemformulering for projektet, dels som følge af forfatterens tilbøjelighed til at fordybe sig i de metodemæssige aspekter på bekostning af de reale forhold, dels fordi han har forkærlighed for metoder, der fører til komplekse og svært-tolkelige resultater – og endelig fordi man i flere tilfælde savner en mere gennemført sammenligning med og kritisk vurdering af andre forskeres arbejder.

Lennart Brantgårdes forskningsindsats er stærkere præget af hans interesse for metode-spørgsmål end af interesse for teoretiske problemer og for det politiske livs substans. Bortset fra et antal SSD-rapporter ligger produktionen inden for professoratets område, idet det bemærkes at alle arbejder tematisk angår svensk politik. Kun i mindre omfang har Lennart Brantgårde søgt at sammenholde sine resultater med tilsvarende arbejder fra andre politiske systemer, ligesom resultaterne med ganske få undtagelser er blevet publiceret i Sverige. Store dele af hans arbejder har enten den offentlige udrednings karakter eller må betegnes som tekniske rapporter.

Lennart Brantgårde har omfattende pædagogiske erfaringer, ligesom bl a hans virke som leder af SSD dokumenterer hans evner for forskningsledelse.

Lennart Brantgårde kan dog, når svagheder og styrker i den videnskabelige produktion vejes mod hinanden, næppe siges at besidde tilstrækkelige kvalifikationer til at beklæde et professorat i statsvetenskap.

Gunnar Falkemark (fødeår uoplyst) har doktorsexamen fra 1982 og har siden 1989 været lektor ved Göteborgs Universitet. Han er i 1992 tildelt docentkompetence sammentrædt.

Gunnar Falkemark har til bedømmelse fremsendt en ikke stor, men til gengæld bred vifte af publikationer.

De fleste af arbejderne er mindre opsatser, anmeldelser, oppositionsindlæg og lignende, ofte med tilknytning til emnekredsene, specielt de magtteoretiske, der behandles i disputatsen og de andre større arbejder. Nogle er forarbejder til senere publikationer. En del har decideret karakter af indlæg i den løbende politiske debat i Sverige.

Disputatsen fra 1982 fremstår i produktionen som hovedværket og højdepunktet i meriteringsmæssig hensende. Gunnar Falkemark foretager en energisk, original og sine steder elegant gennemtænkning af nogle af den politologiske magtforsknings grundproblemer. Han tager udgangspunkt i den Dahlske pluralisme og kritikken af denne, men går også dybt ind i en kritisk analyse af de konkurrerende retninger og deres forudsætninger. På kort form går den vigtigste del af hans analyse ud på at vise, at debatten om hvorledes man korrekt udforsker magtens fordeling i samfundet hviler på nogle normative forudsætninger eller valg; hvad man betragter som politisk vigtige beslutninger kan sjældent om nogensinde afgøres objektivt, og det samme gælder tilskrivningen af interesser. Læseren kan dårligt undgå at spørge sig selv, hvilke implikationer den kritiske analyse bør få og hvorledes der kan komme noget konstruktivt ud af det hele.

I forbindelse med de fire afhandlinger, der tilsammen udgør disputatsen, har Gunnar Falkemark publiceret en del mindre arbejder, bl.a. en veloplagt kritik af den norske magtudredning. Disse artikler tilføjer ikke noget væsentligt til forskerprofilen.

Udover de overvejende teoretiske arbejder om magtbegrebet har Falkemark i en anden del af sin produktion satset en del på geopolitiske studier; som et tredje større, og med de to første forbundne indsatsområde kan man placere hans senere indlæg om Øresundsforbindelsen.

Blandt arbejderne med geopolitisk perspektiv kan nævnes, at han har redigeret en antologi om geopolitik og i denne skrevet om Rudolf Kjellén, som han i et vist omfang søger at re-

habilitere. Samme artikel kan genfindes som bidrag til et værk om svenske statsvetere, ligeledes redigeret af Gunnar Falkemark. Afhandlingen virker overbevisende og sobert diskuterede i sin gennemgang af Kjelléns synspunkter og af kritikken mod ham. Man bemærker, at forfatteren ikke finder det svært at udtrække de empiriske momenter til forskel fra de politiske/normative. Ja, det er endda for Gunnar Falkemark lettere "att genomföra denna operation i Kjelléns fall, än att göra detta i modern svensk statsvetenskap." Man savner i behandlingen en nærmere drøftelse af Kjellén-receptionen og -kritikken uden for Sverige.

Interessen for geopolitik kommer også frem i et antal andre studier, der behandler stormagtsforhold og imperialistisk expansion før 1. verdenskrig. Det seneste og udførligste af disse er en – utrykt – afhandling om den tyske politik i Mellemøsten. Gunnar Falkemark beskæftiger sig med spørgsmålene om grundene til den tyske expansionspolitik, dens retning og dens form, og han benytter sig her især af Lenins og af Kjelléns teoretiske fragmenter til at opnå forståelse. Man er under læsningen til stadighed i tvivl om, hvorvidt case-studiet benyttes til afprøvning af teoriansatserne eller om disse – også – anvendes i virkelighedsfortolkende øjemed. En nøjere gennemtænkning af relationen mellem case og teori er påkrævet, om dette projekts argumentation skal kunne virke overbevisende.

En stor satsning for Gunnar Falkemark i de senere år har været en undersøgelse af beslutningsprocesserne omkring det såkaldte Scanlink-projektet, dets vejforbindelser såvel som Øresundsbro-delene. En hovedkonklusion af arbejderne om Øresundsforbindelsen – i deres seneste form – er, for det første, at såvel den svenske som den danske regering bevidst har ført de to landes parlamenter bag lyset; for det andet, at den svenske socialdemokratiske ledelse er den vigtigste aktør, som i særdeleshed har udøvet et stærkt pres på de danske socialdemokrater og den danske – borgerlige – regering; for det tredje, at miljøspørgsmålene fik en utilstrækkelig behandling under beslutningsprocessen; samt, endelig, at der er en betydelig risiko for, at den valgte broløsning vil

resultere i en forringelse af vandmiljøet i Øresund. Disse konklusioner fremkommer som resultater af en kommenteret gennemgang af kronologien i hændelsesforløbet på begge sider af Øresund – på den danske dog overvejende baseret på oplysninger i dagspressen. Uden iøvrigt at tage stilling till disse anbringenders rigtighed må det siges, at disse afhandlinger overvejende, omend ikke udelukkende, må betegnes som parts-forskning eller -indlæg; at de meget vel belyser det ovenfor citerede om sammenblanding af empiriske og normative betragtninger; og, vigtigst, at de ikke har nogen særlig meriterende værdi i forhold til den opslåede stilling, idet bidraget til fagets udvikling er minimalt, ligesom anvendelsen af statskundskabens metoder og teorier har en beskednen plads i sammenhængen. Disse konstateringer gælder også det omfattende bidrag til bogen *Att offra västkusten*, hvor man dog finder ganske velformulerede beskrivelser af selve hændelsesforløbene.

Sammenfattende kan om Gunnar Falkemark siges, at hans produktion emnemæssigt har en betydelig bredde, men at graden af fordybelse er lav. De selvstændige bidrag til fagets udvikling er for få og ikke tungtvejende nok til at han kan komme i betragtning ved besættelsen af et professorat i statsvetenskap.

Douglas A Hibbs, Jr er født 1944 og opnåede Ph.D.-graden i 1972 (Madison, Wisc). Han har udover en række stillinger ved amerikanske universiteter, senest som professor ved Harvard University 1978-85, fungeret som gæstprofessor flere steder i Europa, herunder ved Göteborgs Universitet 1986-88. Han er for øjeblikket seniorforsker ved den svenske fagbevægelses institut for økonomisk forskning. Douglas Hibbs' CV opregner fem bøger, fire andre monografier, 8 kapitler i bøger, samt 22 tidsskriftartikler, der overvejende er fremkommet i renommerede tidsskrifter. Til bedømmelse er fremsendt et udvalg på 22 publikationer.

Douglas Hibbs' første større arbejde var disputatsen fra begyndelsen af 1970erne om *Mass Political Violence: A Cross-National Causal Analysis*. Undersøgelsen går ud på at vise, hvilke kausale strukturer der kan findes i

et stort statistisk materiale vedrørende forskellige former for "mass political violence" – til hvilket begreb iøvrigt noget uforståeligt henføres ganske almindelige og lovlige demonstrationer mod en siddende regering. Data, som blev hentet i Yale World Data Program, og som dessværre i bogen ikke undergives nogen egentlig kildekritisk vurdering, udsattes af Douglas Hibbs for statistisk analyse, dels ved hjælp af ret enkle partielle modeller, og dels ved en mere kompleks modellering. Bogens konklusion drejer sig primært om, i hvilken omfang den endeligt opstillede model "passer" til data. Forfatteren fortæller dog i et af de sidste kapitler, hvad han mener at kunne uddrage om den virkelige politiske verden, men det lykkes ham ikke at frigøre sig fra de af modelverdenen og operationaliseringerne satte rammer. Under læsningen af bogen kommer man uvilkårligt til at tænke på den retning inden for komparativ politik, som Robert T Holt og John E Turner allerede i 1970 kritiserede som a-teoretisk "Twentieth-Century Baconianism".

Fra midten af 1970erne har Douglas Hibbs i det væsentlige arbejdet på grænsen mellem økonomi og statskundskab, og han har her i høj grad været medvirkende til at disciplinen politisk økonomi har fået en central placering samt er blevet institutionaliseret. Der er uden tvivl tale om en pionerindsats af betragteligt omfang. Nogle af de tidlige teoretiske formuleringer er at finde i en antologi fra 1981, *Contemporary Political Economy*, som Douglas Hibbs var medredaktør af. Douglas Hibbs' arbejder inden for området er mange, og de er stort set alle blevet publiceret i førende tidsskrifter inden for økonomi og statskundskab. Nogle af de vigtigste er samlet i bogen *The Political Economy of Industrial Democracies* fra 1987. Emnemæssigt dækkes et antal væsentlige politiske områder og problemer: industrielle konflikter, løndannelse, politiske holdninger, vælgerstøtte til styret, såkaldte "popularitetsfunktioner" m v. De politiske fænomener bliver analyseret i relation til makroøkonomiske og/eller offentlig-økonomiske fænomener og politikker. Udover en række arbejder om amerikanske forhold har Douglas Hibbs også

gennemført mange fine komparative analyser. I de senere år har han koncentreret sig om svensk økonomi og politik, herunder ikke mindst spørgsmålet om lønudjævningen i Sverige og dennes mulige forbindelse med fagbevægelsens politik.

Douglas Hibbs' artikler er – med undtagelser – svært tilgængelige og vanskelige at vurdere for en læser uden betydelige matematiske færdigheder og overblik over moderne økonomisk teori. Det er dog let at se, at graden af teknisk sofistisering er høj, og der er heller ikke tvivl om, at Hibbs formulerer vigtige teoretiske spørgsmål, hvis besvarelse han er parat til at gå langt for at levere. Det må i denne forbindelse beklages at han sjældent gør sig umage for at fremlægge sine resultater på en mere alment tilgængelig måde. I sagens natur har han derfor nok fået mest respons blandt fagøkonomer. Han har dog også i tidens løb ført ikke så få diskussioner i bl a *American Political Science Review*, i hvilket tidsskrift flere af hans væsentligste bidrag er blevet publiceret, herunder hans "Partisan Theory".

En del af de af Douglas Hibbs påberåbte mindre arbejder falder kun i meget indirekte forstand inden for professoratets område. Dette gælder bl a nogle metodiske artikler, der nærmest må betegnes som anvendt økonometri og statistisk teori (vedrørende estimations- og inferensproblemer i forbindelse med tidsrækkeanalyse og sammenligning af metoder til analyse af interventionseffekter).

Douglas Hibbs' væsentligste bog er *The American Political Economy. Macroeconomics and Electoral Politics in the United States*. Her giver han inden for rammerne af en ret enkel udbuds-efterspørgselmodel en velafrundet analyse af sammenhængen mellem de makroøkonomiske "outcomes" og vælgernes præferencer og reaktioner i det amerikanske samfund. Den første trediedel af bogen består overvejende af en beskrivelse af den institutionelle baggrund. Man får et fint overblik over efterkrigstidens amerikanske udvikling m h t centrale makroøkonomiske variabler. I de følgende afsnit indkobles de politiske variabler. Modellerne kan ofte forekomme langt fjernet fra vælgernes mere enkle verden, men på det

højt aggregerede niveau, hvor forfatteren arbejder, giver analysen god mening. Specielt kan de to kapitler om de politiske partiers betydning og den elektorale cyklus fremhæves. De her behandlede emner har Douglas Hibbs som allerede nævnt gjort til genstand for adskillige andre behandlinger. Også bogens kapitel om "Reaganomics"-årene er interessant læsning. Det, der gør denne velgørende klart skrevne bog væsentlig for politologisk forskning, er ikke så meget dens sofistikerede modelbyggeri som dens – ikke mindst i forhold til disputatsens noget golde fremstilling – vellykkede kombination af statistisk analyse og real kommentar. Douglas Hibbs har givetvis lært meget om det politiske livs virkelighed mellem 1970ernes begyndelse og 1980ernes slutning.

Fra de seneste år foreligger en lille monografi, *Solidarity or Egoism?*, i hvilken Douglas Hibbs foretager et voldsomt opgør med to danske forskere, Peter Nannestad og Martin Paldam, der i et par afhandlinger har hævdet, at danske vælgere stemmer "egotropisk" ("egocentrisk" i Hibbs' terminologi) og ikke "sociotropisk"; som stort set alle andre undersøgelser siden Kinder & Kiwiet's 1979- og 1981-artikler har tenderet mod at konkludere. Selv om flere af Douglas Hibbs' kritiske pointer virker overbevisende, sidder man dog tilbage med en fornemmelse af, at der her foregår andet, men også mindre, end en genuin akademisk diskussion. Når Hibbs f eks mod bogens slutning tilsyneladende fornægter muligheden af egotropisk adfærd i en nordisk velfærdsstat, hvor solidaritetsprincippet antages at spille en grundlæggende rolle, så gør han sig skyldig i en fejltænkning, der nok må udspringe af en privat politisk opfattelse af karakteren af velfærdsstaten. Man kan også som læser undre sig over at et par upublicerede manuskripter af nogle knap så prominente danskere gøres til genstand for en så gennemgribende, omfattende og i formen skarp kritik – selv i betragtning af at afhandlingen er blevet til på bestilling af den danske Rockwool Fond. Alt i alt forekommer diskussionen om den danske vælgers mulige egotropiske adfærd stadig at være åben. Efter denne korte gennemgang af den forsk-

ningsmæssige produktion skal for god ordens skyld nævnes, at Douglas Hibbs også iøvrigt har et omfattende og yderst meriterende akademisk virke bag sig. Hans forskning er blevet støttet af mangfoldige fonde; han har deltaget i redaktionsarbejde, organiseret konferencer og forskningsprojekter, afholdt talrige gæsteforelæsnings etc. Nævnes bør selvfølgelig også hans mangeårige virke som underviser ved MIT, Harvard og Göteborgs Universitet m fl.

Sammenfattende kan siges, at Douglas A Hibbs, Jr har været en særdeles aktiv forsker siden begyndelsen af 1970erne og han kan derfor fremvise en omfattende produktion, også selv når man tager en del overlapninger i betragtning. Hans fordybelse i det valgte speciale – den politiske økonomi i ordets videste forstand – er betydelig, og han har bidraget med originale værker af banebrydende karakter inden for dette grænseområde mellem økonomien og statsvetenskaben. Om hans internationale synlighed kan der ikke herske tvivl. Uagtet de kritiske bemærkninger, der også er gjort ovenfor, kan der heller ikke et øjeblik herske tvivl om Douglas Hibbs' klare kompetence til at beklæde et professorat i statsvetenskap.

Jon Pierre er født 1953 og har doktorseksamen fra 1986. Han har beklædt en række stillinger ved Lunds og Göteborgs universiteter. Ved sistnævnte er han nu tf professor i statskundskab. Han har i perioder opholdt sig ved amerikanske universiteter, blandt andet da han i 1991-92 var Andrew A Mellon Research Fellow ved University of Pittsburgh.

Jon Pierres videnskabelige produktion omfatter udover disputatsen flere redigerede volumener samt et par monografier. Dertil kommer 13 kapitler i antologier samt knap en snes mindre tidsskriftartikler o lign. Hertil følger sig nogle anmeldelser og arbejdsrapporter samt et antal skrifter under udgivelse eller udarbejdelse. Kun en mindre del af arbejderne er fremsendt til bedømmelse.

Jon Pierre blev fil dr på en afhandling om *Partikongresser och regeringspolitik. En studie av den socialdemokratiska partikongressens beslutsfattande och inflytande 1948-*

1978. Et stort materiale om SAP's interne beslutningsprocesser blev analyseret med det primære sigte at undersøge implementeringen af kongresbeslutninger – eller den manglende implementering. Kongresbeslutningerne inden for flere politiske sagområder blev nøje kortlagt. Som tilfældet ofte er i forbindelse med denne slags arbejder, måtte forfatteren konkludere, at virkeligheden ofte var mere kompleks end de relativt enkle teoretiske modeller af interaktionen mellem partiledelsen og kongressens aktivister gav anledning til at tro. Fremstillingen er skrevet i et klart og uteknisk sprog, og den er meget veldisponeret. Som helhed er der tale om et meget meriterende arbejde.

Udover afhandlingen har Jon Pierre gennemført flere undersøgelser, der ligger inden for emneområdet parti- og parlamentsforskning. Blandt de påberåbte arbejder bemærkes således en lille artikel, i hvilken det store europæiske "Middle-level Elites"-projekts begreber og forskningsdesign kritiseres. Jon Pierre har også udført en større udredningsopgave om "Riksdagsledamöterna och de regionala partiorganisationerna", og sammen med Ellis S Krauss har han leveret en sammenlignende analyse af, hvad der sker med parlamentets beslutninger og koalitioner, når et dominerende parti svækkes, som tilfældet har været i såvel Sverige som Japan. Omend resultaterne af denne lille undersøgelse ikke er overraskende, er der tale om en vel gennemført undersøgelse. For at nå til mere omfattende konklusioner ville det dog have været nødvendigt at lade analysen omfatte flere perioder samt flere typer af beslutninger og handlinger end "roll calls".

I forbindelse med omtalen af partiforskningen kan nævnes at Jon Pierre sammen med Anders Widfeldt har forestået det omfattende dataindsamlingsarbejde i forbindelse med det svenske bidrag til Katz & Mairs datahåndbog om partiorganisationer i vestlige demokratier. Fra samme projekt foreligger manuskriptet til et kapitel om de svenske partiers organisatoriske udvikling. Partiernes nærmere og nærmere kontakter til den svenske stat diskuteres velopløst, dog uden at væsentligt nyt fremkommer.

En anden betydelig blok af arbejder udgøres af rapporter fra et større forskningsprogram om "Kommunal selvstyrelse och kommunernas omvärldsberoende". Herhen må regnes tre bøger samt et antal antologikapitler og artikler. I projektet ansues kommunerne som komplekse politiske aktører, der står i relation til en ligeledes kompleks og variabel omverden. Der anvendes et ret enkelt, men også ganske raffineret forskningsdesign, i hvilket de udvalgte kommuner udgør parvist matchede cases. Det billede, der tegner sig for læseren af rapporterne, bliver dog ingenlunde enkelt. Et sted beskrives det kommunale selvstyre – meget rammende – som værende til enhver tid "resultatet af en kompliceret vektoranalyse, hvor styrkeforholdet mellem den statslige styring af kommunerne, lokale omgivelsesaktørers ageren og den lokale politikens udformning bestemmer kommunernes faktiske autonomi".

I den første, af Jon Pierre redigerede, antologi fra programmet behandles en række kommunale arbejdsområder. Pierre stod selv for de indledende og afsluttende dele samt nogle af de andre kapitler. En senere bog om den kommunale erhvervs politik udbygger et kapitel i antologien, men fremtræder også som en selvstændig – og iøvrigt velskrevet – analyse, i hvilken Jon Pierre bl a introducerer og bruger den internationale litteratur om "urban political economy". Ved at udnytte en enkel kommunetypologi lykkes det ham at skabe overblik over variationerne i det komplekse samspil mellem erhvervs livet og kommunerne. I slutrapporten fra projektet er nøglebegrebet *Den lokala staten*. Jon Pierre drøfter i den lille bog, det metodiske grundlag for programmet, og han gennemgår en række teoretiske approaches, der er relevante, når man analogiserer mellem kommune og stat. Om "den lokale stats" perspektiv er så frugtbar, som forfatteren synes at mene, er en diskussion værd. Den, der skriver disse linier, er ikke ganske overbevist, og må ihvertfald påpege, at gevinsten ved at benytte den valgte approach må holdes op mod omkostninger i form af fremstillingsmæssig kompleksitet. Det er ganske enkelt umuligt at sammenfatte, hvori forskningspro-

grammets teoretiske og empiriske landvinning består.

I delvis tilknytning til dette projekt har Jon Pierre også deltaget aktivt i et internationalt forsker-netværk, og resultatet heraf er bl a redaktion og medforfatterskab af en antologi om *Challenges to Local Government* samt – på det seneste – redigering af en større antologi om by- og regionalpolitisk forskning. Pierres egne bidrag viser det samme overblik over denne litteratur, som blev dokumenteret i bogen om den lokale "stat".

En tredje gruppe arbejder kan betegnes som komparativ forvaltningsforskning. Der foreligger til vurdering en enkelt mindre artikel, indeholdende et forslag til, hvorledes man kan systematisere spørgsmål og hypoteser for en komparativ forvaltningsforskning. En del af disse tanker genfindes i indledningen og afslutningskapitlet i en af Jon Pierre redigeret, engelsksproget antologi (under udgivelse) om bureaukratiet i den moderne stat. Sammesteds har han skrevet en kort og klar oversigt over den svenske administrations udvikling med særlig vægt på relationen mellem politikere og embedsmænd.

Det sammenlignende perspektiv er endelig til stede i en fjerde gruppe arbejder, som kan rubriceres som komparativ politisk økonomi, hvis man da ikke foretrækker at benytte den mere dækkende betegnelse industri- og erhvervs politik. Også disse – mindre – værker er ofte knyttet an til den lokalt orienterede forskning. Nogle arbejder indeholdende sammenligninger mellem Sverige på den ene side og Japan, UK og USA på den anden har vakt en vis international opmærksomhed.

Jon Pierres pædagogiske erfaringer er mange. Han har undervist på flere niveauer og sprog, og han har fungeret som vejleder. Han har også været organisatorisk aktiv inden for såvel svensk som international politologi og har blandt andet været redaktør af *Scandinavian Political Studies* i en periode.

Sammenfattende må Jon Pierres indsats beskrives som ganske omfattende, når hensyn tages til det relativt korte åremål, i hvilket han har været aktiv. Den videnskabelige produktion rækker over flere emneområder, ligesom

en flerhed af metodikker har været taget i brug. Jon Pierre dokumenterer overblik over litteraturen og har selv været i stand til at levere bidrag på internationalt niveau. Selv om de fleste af hans arbejder angår eller tager udgangspunkt i svenske forhold, er den komparative orientering et gennemgående træk. Kvaliteten i arbejderne er ofte god, men man savner arbejder, der er teoretisk eller empirisk nybrydende. Det er som om Jon Pierre foretrækker at være "midt på banen" fremfor at bevæge sig ud i forskningens grænseegne.

Jon Pierre er kvalificeret til at beklæde et professorat i statsvetenskap.

Bo Rothstein er født 1954 og har doktorsek-samen fra 1986. Han har været ansat i forskellige stillinger i Lund, København, Stockholm og Uppsala. Han har været visiting fellow/scholar ved en række institutioner i Europa og i USA. Ved Uppsala Universitet er han siden 1992 lektor og uaflønned docent. Bo Rothstein blev i 1991 erklæret kompetent til et professorat i offentlig administration ved Roskilde Universitets Center (RUC).

CV'et opregner ialt 69 "numre". Heraf er 4 imidlertid forskningsprojekter, 19 er debattikler, der er blevet publiceret i svenske aviser og tidsskrifter, 12 er boganmeldelser, hveraf flere må betegnes som ganske omfattende, skarpsindige, i formen også skarpe – og skrevet uden persons anseelse. Af de resterende er 4 endnu ikke publicerede arbejder – heraf ét bogmanuskript – og tilbage bliver så 30 artikler og bøger. Bo Rothstein har fremsendt et udvalg af sine arbejder til bedømmelse, og det er kun disse, der vil blive omtalt i det følgende.

Det første vigtige arbejde i produktionen er disputatsen om *Den socialdemokratiska staten*. I denne bog undersøges, hvordan – og i hvilket omfang – et dominerende (svensk) parti har været i stand til at bemægtige sig og kontrollere en traditionelt bureaukratisk opbygget forvaltning med henblik på implementering af vidtgående reformer. Valget af cases – svensk arbejdsmarkeds- og skolepolitik – er teoretisk velbegrunderet, den empiriske analyse er grundig og sobert udført, og de dragne konklusioner er velhjemlede.

Tre aspekter må fremhæves i forbindelse med denne bog, heraf to positive. For det første, at forfatteren ikke bare har valgt frugtbare cases, men han har også uhyre metodebevidst valgt en analyseramme, der gør det muligt for ham at lægge flere snit i det empiriske materiale og drage konklusioner på flere analytiske niveauer. Dernæst er der grund til at nævne, at bogen er skrevet i et klart og spændstigt sprog, og selv om Bo Rothstein bevæger sig dybt ind i statsteoretiske problemstillinger, har han formået at undgå de fleste af de uklare og flertydige formuleringer, som ellers kendetegner store dele af denne litteratur. Skal man være kritisk, må kritikken gå på, at bogens teoretiske og metodisk diskuterende "overbygning" er blevet vel pompøs i forhold til selve analysen. Man kan også sige, at de samme resultater kunne været opnået uden så mange grublerier og besværgelser. Det er i denne forbindelse på sin plads at nævne, at bogen nu ganske fortjent er under udgivelse på amerikansk forlag, og at den engelsksprogede version har helt nyskrevne indlednings- og afslutningskapitler, hvor præcision og klarhed er forbedret i forhold til den oprindelige version. Ved samme lejlighed har Bo Rothstein så også fået mulighed for at glæde sig over, at den videre udvikling på de to forvaltningsområder passer smukt med hans tankegang, ikke mindst gælder det nedlægningen af SÖ.

Nogle mindre afhandlinger fra 1980'erne knytter sig til disputatsen. Også de er velgørende klart skrevet.

I 1992 udgav Bo Rothstein bogen om *Den korporativa staten*. Her drøfter han, hvorledes og hvorfor interesseorganisationer indkobles i forvaltningsapparatet, og hvorfor just svenske organisationer har en så stærk stilling i forhold til implementering af (reform)politikker. Han ser den svenske korporatistiske samarbejds-tradition som grundlagt allerede i begyndelsen af dette århundrede og giver iøvrigt en ny tolkning af det politiske begivenhedsforløb i begyndelsen af 1930'erne. En stor del af bogen optages af en gennemgang af forskellige politik-områder – fra alkoholpolitik til skolepolitik – med sigte på at undersøge korporatismens mere eller mindre kraftige gennemslag i for-

skellige forvaltningsgrene. Der er nedlagt et betydeligt arbejde i disse delanalyser, hvor et vigtigt ledetema er at forvaltningens og politikernes behov for at legitimere implementeringen er en væsentlig drivkraft bag opbygningen af korporatistiske strukturer.

Korporatisme-bogen er som disputatsen klart skrevet, og den er fyldt med præcise og tankevækkende delanalyser, hvoraf nogle sikkert vil vække modsigelse. Man savner også i bogen en mere udbygget forklaring på det svenske særpræg – i hvert fald i relation til forholdene i andre små europæiske lande, primært Norge og Danmark. I nogen grad rådes der bod på det noget bristfældige komparative perspektiv i nogle mindre afhandlinger, som Bo Rothstein har udarbejdet sammen med udenlandske forskere.

Bogmanuskriptet *Vad bör staten göra? Om välfärdsstatens moraliska och politiska logik* udgør slutrapporten fra et projekt om politisk filosofi og empirisk statsteori. Bo Rothstein har sat sig for at gøre det, mange vil anse for umuligt, nemlig at udarbejde en konstruktiv statsteori, som ikke bare som den normative statsteori søger at besvare spørgsmål om hvad staten bør gøre, og som heller ikke som den empiriske statsteori kun besvarer spørgsmål om hvad staten gør og kan gøre – men som prøver at kombinere disse to synssæt. Man kan også udtrykke det på den måde, at Rothstein søger at opstille en bindende argumentation – eller måske allerhelst et uigennemtrængeligt forsvar – for den moderne omfattende – man fristes til at tilføje: svenske – velfærdsstat med dens principper om generelle ydelser. I argumentationen lægges stor vægt på betydningen af det samfundsmæssige normsystem og på sammenhængen mellem disse normer og samfundets institutioner. Den skarpe og klare argumentation hviler på et omfattende og kritisk kendskab til såvel den moderne politiske filosofi som til implementeringsforskningen, som Rothstein iøvrigt ikke har meget til overs for. En første reaktion hos den kritiske læser er, for det første, at forfatteren kunne have fået en mere slagkraftig bog ud af det, hvis han havde behandlet de forskellige kendte udformninger af velfærdsstaterne lidt mere udførligt i stedet

for at koncentrere sig så stærkt om den svenske variant. Endvidere ville bogen have vundet ved at flere konkrete eksempler og sager var blevet diskuteret. For det tredje savner man en klarere argumentation, ikke for typerne af velfærdsforanstaltninger, men for de service-niveauer og støttestandarder, der benyttes i praktisk politik. Det er vel især om disses korrekte størrelse, at den skandinaviske politiske debat pågår, mere end om den kvalitative indretning af velfærdsstaten. Der er masser af ting, som kan diskuteres omkring bogen, selv sagt også dens grundlæggende påstand om en konstruktiv teoris mulighed. Det er just det fine ved denne bog, at den i et klart og tilgængeligt sprog beskæftiger sig med væsentlige politiske og teoretiske spørgsmål.

Udover de her omtalte arbejder har Bo Rothstein til bedømmelse indleveret et antal mindre artikler og manuskripter. De fleste af dem knytter sig til hans større projekter og tilføjer ikke noget væsentligt til hans profil. De er gennemgående af høj kvalitet, og flere af dem dokumenterer hans kritiske overblik over den internationale og herunder ikke mindst den marxistiske litteratur om staten og dens former.

Helt for sig selv i forfatterskabet står et overvejende problemformulerende manuskript om "A Creative University, Is It Possible?". Denne afhandling er skrevet sammen med Li Ben-nich-Björkman.

Sluttelig må nævnes, at Bo Rothsteins pædagogiske erfaringer på universitetsniveau rækker tilbage til 1985. Han har også erfaringer med bedømmelsesarbejde og vejledningsarbejde indtil Ph.D.-niveau, hvortil kommer anden professionel aktivitet.

Bo Rothsteins videnskabelige produktion er – hans alder og karrierens længde taget i betragtning – ganske stor, og den omfatter flere monografiske arbejder. Bo Rothstein har også fået mange af sine artikler publiceret i renommerede tidsskrifter. For en overfladisk betragtning kunne det se ud, som om Bo Rothstein stort set kun har skrevet om den (svenske) (socialdemokratiske) velfærdsstat. Ved nøjere læsning opdager man imidlertid, at han i sin forskning har beskæftiget sig med mange

af moderne stats- og forvaltningsteoris emnekredse. Produktionens særkende er den gennemgående høje kvalitet, den betydelige originaliteten, valget af udelukkende centrale problemstillinger, samt – ikke at forglemme – den forbilledlige klarhed i måden at formulere sig på.

Bo Rothstein er uden tvivl meget kvalificeret til at beklæde et professorat i statsvetenskap.

Sammenfattende vurdering og indstilling. Af de seks ansøgere kan to, nemlig Gunnar Falkemark og Lennart Brantgårde, ikke komme i betragtning i forbindelse med det opslåede professorat. De fire øvrige ansøgere kan alle betragtes som kvalificerede i relation til stillingen. Alle har en omfattende og for opslaget relevant produktion. De har – i varierende omfang – publiceret i anerkendte og i internationale tidsskrifter, og de har alle en eller flere større monografier at påberåbe sig.

Når der lægges vægt på de videnskabelige arbejders originalitet og på produktionens frugtbarhed for fagets udvikling, nationalt som internationalt, må Jon Pierre dog sættes efter Sten Berglund som igen må vige for de to klart mest velkvalificerede blandt ansøgerne.

Valget mellem Douglas A Hibbs, Jr og Bo Rothstein er særdeles vanskeligt. De har begge leveret meget originale bidrag til fagets udvikling, og kvaliteten i deres arbejde er generelt meget høj. Bo Rothstein har mest skrevet på svensk og i en svensk kontekst og sammenhæng, mens Douglas Hibbs' arbejder overvejende er skrevet med et amerikansk og internationalt publikum for øje.

Douglas Hibbs' store fortjeneste er, at han har arbejdet med disciplinoverskridende forskning inden for fagområdet politisk økonomi. Han har spillet en væsentlig rolle for udviklingen af dette fagområde og er herfor også internationalt anerkendt. Omkostningen i forhold til den opslåede stilling er at en del af de påberåbte arbejder må siges at ligge i yderkanterne af professoratets område.

Bo Rothsteins forskning har i mindre grad et internationalt sigte. Han har overvejende arbejdet med svenske forhold, men det må så også fremhæves, at han stedse har valgt prak-

tisk relevante, teoretisk centrale og også brede emner for sin indsats. Hans overblik over statskundskabens kerneområder er veldokumenteret. Det tæller til hans fordel, at han altid udtrykker sig klart og præcist i et letforståeligt sprog.

Når hensyn tages til at Bo Rothstein er meget yngre og kun har været aktiv i et begrænset åremål, må man med hensyn til den videnskabelige produktions omfang kunne ligestille de to, ja, endda give Bo Rothstein et lille fortrin med hensyn til videnskabelig produktivitet. Det bemærkes her specielt, at Douglas Hibbs' vigtigste – og mest omfattende – arbejder faktisk er tilblevet, førend Bo Rothstein disputerede, og at han i de seneste år ikke helt har holdt tempoet, hvis man skal dømmes ud fra den påberåbte produktion.

Valget mellem de to skal gøres, og det må falde ud til fordel for Bo Rothstein. Dette begrundes i, dels at man hos ham finder en meget høj grad af originalitet, dels at Bo Rothsteins videnskabelige produktion udviser en kvalitetsmæssigt stigende kurve, hvor ikke mindst det sidste bogmanuskript må fremhæves.

Jeg skal derfor foreslå, at fil dr *Bo Rothstein* ansættes i tjenesten som professor i statsvetenskap ved Göteborgs Universitet

Mogens N Pedersen

3.

Hedrad med uppdraget att vara sakkunnig vid återbesättandet av August Röhss' professor i statsvetenskap vid Göteborgs Universitet, anför jag i ärendet följande:

Av sökande till professuren bör naturligtvis avkrävas en produktion som har en kvantitativ tyngd och bredd. En tematiskt smal och annars knapp produktion är inte tillfyllest, och detta krav är snarast accentuerat i det förhandenvärande tillsättningsärendet, som gäller en professur med en generell och inte en speciell ämnesinriktning. Produktionen måste därutöver hålla en god kvalitet och inrymma åtminstone något enskilt större arbete som bär vittne om

en självständig och originell vetenskaplig skaparkraft. Brister i ett avseende kan uppvägas av förtjänster i ett annat, men blott upp till en bestämd gräns: kvantitet kan ej helt ersätta kvalitet och kvalitet kan ej helt ersätta kvantitet. Såväl kvantitet som kvalitet måste efterfrågas. Jag är i själva verket ganska införstådd med ett minimikrav på en s k dubbel docentkompetens, ett krav som operationellt kan uttryckas i formeln "två goda och tematiskt olika monografier, kompletterade med en tillräcklig och om fördjupning vittnande kringproduktion." I det följande låter jag detta krav bli en vägledande ram för mina bedömningar, detta under nogsam medvetenhet därom att kravet måste tillämpas med omdöme och med beaktande av eventuella särskilda förevarande omständigheter. Väldigt stora avkall i detta avseende är jag dock inte villig att göra.

Kvarstående sökande till tjänsten är professor *Sten Berglund* (Vasa), docenten *Lennart Brantgärde* (Göteborg), docenten *Gunnar Falkemärk* (Göteborg), professor *Douglas Hibbs* (Stockholm), docenten *Jon Pierre* (Göteborg) och docenten *Bo Rothstein* (Uppsala). I det följande upptar jag de sökande till enskild behandling i ovan angiven alfabetisk ordning, varvid jag för varje sökande, på basen av ett studium av dennes ingivna skrifter, avger yttrande därom, huruvida den sökande innehar nödig kompetens. Därefter företar jag en jämförelse mellan de av mig kompetentbedömda sökandena, varvid jag preciserar den skicklighetsordning i vilken jag menar de tre mest meriterade bör komma i åtanke.

Sten Berglund är född år 1947. Han disputerade år 1972 vid Umeå Universitet, där han under en följd av år innehade olika lägre befattningar samt även var docent och tillförordnad professor i statskunskap. Till Finland kom han att knyta kontakter i slutet av 1970-talet, då han vid Åbo Akademi under ett kalenderår bestred professurer i offentlig förvaltning och statskunskap. Sedan han år 1979 utnämns till docent i statskunskap vid Åbo Akademi, blev han på 1984 innehavare av den svenskspråkiga professuren i allmän statslära vid Helsingfors Universitet. Han mottog och accepterade år 1992 kallelse att inneha en professur i stats-

lära, särskilt kommunikationslära, vid Åbo Akademis filial i Vasa, och innehar för närvarande denna professur. Professor Berglund är en etablerad forskare med en redan lång och internationellt färgad karriär. Han har företagit studie- och forskningsresor till ett flertal länder och kalenderåret 1990 var han gästprofessor vid Aarhus Universitet i Danmark. Berglund har varit anlitad för opponentuppdrag och andra akademiska sakkunniguppdrag, han har varit medlem av styrelsen för European Consortium for Political Research, och han redigerar för närvarande den samnordiska tidskriften *Scandinavian Political Studies*.

Berglunds publikationsförteckning upptar drygt 60 nummer. Riktigt alla har han inte ingivit för bedömning – en handfull tidningsartiklar och andra småskrifter har utgått. Resten har inlämnats: i allt åberopar Berglund 56 skrifter. Inskicket är nog osorterat. En iögonfallande stor del av Berglunds produktion, särskilt den som tillkommit under senare år, är författad i samarbete med andra personer.

Sten Berglunds vetenskapliga produktion har framför allt varit inriktad på studiet av politiska partier. En första inmutning av detta forskningsfält gjorde han i sin doktorsavhandling *Masspartiet som kommunikationssystem* (1972, 265 s), där han med stöd i en systemanalytisk referensram intresserar sig för relationer mellan partiledning och partimedlemmar i masspartier i mångpartisystem. Intresset är härvid teoretiskt och metodiskt; egna empiriska undersökningar gör Berglund inte. Han vill dels strukturera hypoteser om vad interaktionen mellan elit och massa betyder för intresseöverensstämmelse, partioutput, internt partistöd och partiledningens målsättningar, dels vill han diskutera och föreslå lösningar på i sammanhanget aktuella mätproblem. Avhandlingen är nog inte en särskilt originell eller nyvinnande forskningsprestation; ställvis är den mångordig. Den bär i alla fall vittne om författarens förmåga att bedriva systematisk forskning, och systemperspektivet fokuserar på ett fruktbart sätt Berglunds intresse till viktiga kategorier och relationer mellan kategorier. Avhandlingen är en merit för en professur

i statskunskap, men inte en tungt vägande sådan.

En tyngre merit är monografen *Paradoxes of Political Parties*, som utkom år 1980 (195 s). Berglund tar en startpunkt i teorier om rational choice, konstaterar att de utpekar två paradoxer kring masspartier, konkretiserar paradoxerna i fyra subparadoxer, och föresätter sig uppgiften att förklara dem i stöd av en empirisk forskning, som baseras på intervjuer med lokal partielit och partimedlemmar på tre svenska orter. Resultaten visar, menar Berglund, på en otillräcklighet hos de rationella teorierna, som borde vidgas i syfte att ernå en bättre förklaringskraft. Studien är både elegant och konsekvent. Även om man kan mena att Berglund inte omgärdar sina statistiska metodval med ett tillräckligt antal reservationer, och även om man kan mena att hans skrivstil nu är alltför knapphändig, är boken genomtänkt och systematisk, fördomsfritt inriktad på de berörda teoriernas premisser. Boken är en god merit för en professur i statskunskap. I sammanhanget skall också läromedlet *Det svenska partiväsendet* (1978, 166 s, en medförfattare) nämnas. Det tillhandahåller en klar och redig översikt och saknar inte meritvärde.

Berglunds partistudier har också ett viktigt komparativt inslag, som framträder en första gång i det i samarbete med Ulf Lindström tillkomna bokarbetet *Scandinavian Party System(s)*, utgivet år 1978 (201 s). Det faktum att författarna själva karakteriserar boken som en korsning av läromedel och forskningsrapport hindrar inte att den bör värdesättas högt. Analysen är precis, metoden klar, konklusionerna underbyggda. Arbetet är gediget och intressväckande och en god merit. Det har även pionjärsmak: i slutet av 1970-talet var större komparativa undersökningar av nordisk politik ännu sällsynta. I dag är arbetet dock, naturligtvis, föråldrat i en utsträckning som borde motivera författarna att ta itu med en ny utgåva. Senare har Berglund kommit att intressera sig för Östeuropa: i en liten volym, kallad *East-European Multi-Party Systems* (1988, 124 s) som han redigerat och författat merparten av, är Berglund på en ingalunda framgångsfri jakt efter mångpartisystem i det socialistiska Öst-

europa. Satsningen på ett i geografiskt och politiskt-kulturellt avseende nytt forskningsområde mötte maximal otur: boken var, till följd av världshändelserna, föråldrad genast när den utkom. Med berömvärd snabbhet åtgärdade Berglund och hans medarbetare saken, och redan 1992 förelåg boken *The New Democracies in Eastern Europe* på internationellt förlag. (En tredje och ytterligare uppdaterad upplaga har senare utkommit.) Berglund bidrar här i samarbete med sin medredaktör med två introducerande kapitel (13 och 22 s) och ett framåtblickande inlägg (15 s); ensam svarar han för ett välskrivet kapitel om det forna Östtyskland (25 s) som blir bokens höjdpunkt.

Sammanfattningsvis skall sägas att Berglunds meritering på partiforskningens område är gedigen och god. Den vilar på inte mindre än fyra böcker samt ett aktningvärt antal uppsatser, av vilka många dock upprepar inslag i böckerna. Den kvalitet alstren håller varierar, men är aldrig dålig. Ofta är den utmärkt.

Ett annat, om än inte lika dominerande huvudområde i Berglunds produktion formas av val- och väljarstudier. Dessa har en särskild inriktning, i det Berglund i huvudsak förlitar sig på analys av ekolog- och aggregatdata. Sina studier har han underbyggt genom att lägga upp ekologbaserade databanker över såväl svenskt som finskt material. En delrapportering sker i boken *Svensk partiregionalism* (1986), för vilken Berglund är medredaktör, och till vilken han bidrar med en välskrivna uppsats (15 s, en medförfattare) som visar att regionalismen saknar betydelse för ekonomisk och politisk utveckling i Sverige, samt därutöver med en metodologiskt intressant uppsats (23 s, två medförfattare) om variationer i regionala partistyrkeprofiler. Boken har meritvärde. Flera enskilda uppsatser bygger på det nyssnämnda materialet – detta gäller t ex för "The Ecology of Finnish Communism 1945-83" (1990, 24 s). År 1990 utkom Berglund med en bok, redigerad i samarbete mellan honom och Søren Risbjerg Thomsen, kallad *Modern Political Ecological Analysis*. Berglund bidrar med en inledning (11 s) samt tre kapitel (51, 15 resp 13 s), alla tillkomna i samarbete med två medförfattare. Det första kapit-

let har en metodologisk inriktning – författarna prövar systematiskt validiteten hos en särskild korrelationsmetod för ekologisk analys som Thomsen utvecklat och som Berglund i olika skrifter ansluter sig till. Metoden har mött en räckta invändningar; den analys som Berglund och hans medförfattare går in på visar att kritiken är skev om än inte obefogad. Berglunds bidrag till denna bok är viktiga och intressanta, och de bör tillmätas meritvärde.

Jag skall sammanfatta min bedömning av Sten Berglund:

Berglund kan åberopa en aktningvärd produktion. Den innefattar fyra egna böcker, ett flertal editerade arbeten, samt ett stort antal uppsatser och rapporter, av vilka flera dock är upprepningar eller förarbeten till böckerna. Berglund var tidigare en tematiskt ensidig forskare – allt han skrev hade på ett eller annat sätt att göra med partier. Det är emellertid fullt skäl att notera att Berglunds produktion om partier har varit förankrad i olika teoretiska traditioner och olika substantiella frågekomplex – han har opererat med systemteori likväl som rationell teori, han har studerat internt partiliv likväl som komparativa aspekter av partisystem och partiorganisation, han har studerat partier som uttryck för rationellt handlande. Mot ensidighet i val av forskningsområde står m a o mångsidighet i val av orientering, perspektiv och närmandesätt. Och den ensidighet, varom är tal, har småningom blivit tvåsidighet: andra frågor, låt vara närbesläktade, har kommit i Berglunds vetenskapliga blickfång. Han är numera förutom partiforskare en ekologiskt orienterad valforskare. En komparativ ådra utmärker dessutom denna tvåsidighet, och Berglunds områdestäckning får numera sägas vara god.

Berglund har forskat flitigt sedan sin professorsutnämning. Det skall ändå noteras att han inte under senare år utkommit med en ordentlig monografi. I själva verket har snart femton år förflutit sedan hans senaste bok – de bokverk som senare utkommit med hans namn på sina pärmar har varit editioner. Förvisso och dock, detta framgår av sammanhanget, har Berglunds insatser vid editionernas tillkomst varit stor. Kvaliteten i Berglunds forskning är

genomgående god – han har ett sinne för spelet mellan teori och empiri, låt vara att han knappast är teoretiskt nydanande, han är systematisk och klar, och han behärskar väl kvantitativ metod. Han har tidigare, även av mig, befunnits kompetent för professur, och jag upprepar här gärna min mening. *Professor Sten Berglund innehar god kompetens för en professur i statsvetenskap.*

Lennart Brantgärde är född år 1938. Sedan han tidigare varit verksam i befattningar som folkskollärare, amanuens, extra universitetslektor och forskningsassistent, disputerade han år 1974 i ämnet statskunskap vid Göteborgs Universitet, där han år 1982 har erhållit utnämning till docent i statskunskap. Efter disputationen var Brantgärde verksam som forskningsassistent fram till år 1981, då han utnämndes till föreståndare för Svensk Samhällsvetenskaplig Datatjänst i Göteborg, vilken tjänst han ännu innehar. Brantgärdes meritförteckning innehåller inte uppgifter om internationella åtaganden och vistelser; hans publikationsförteckning ger dock vid handen att han tämligen flitigt medverkat i internationella konferenser.

Brantgärde förtecknar i sina ansökningshandlingar 48 publikationer. Av dem har han till bedömning ingivit 35. Även om en viss sortering alltså skett, kunde den med fördel ha varit strängare. Ett stort antal av de ingivna skrifterna, ett femtontal, är enligt min mening likgiltiga i sammanhanget – omdömet träffar huvudsakligen uppsatser och inlägg, ibland endast över några sidor, som, hänför sig till Brantgärdes verksamhet inom datatjänsten. Fråga är om ett blandat sortiment anföranden, presentationer och diskussioner av teknikaliteter. Uppsatserna är säkert nyttiga, men de är av föga relevans i det här aktuella tillsättningsärendet, där de endast fragmentariskt hör hemma. Vad som återstår efter denna sortering är två böcker, av vilka den ena tillkommit i samarbete med andra personer, samt ett drygt dusin ordentliga uppsatser och rapporter, vilka ibland går in i och upprepar varandra. Tematiskt kan dessa skrifter, som Brantgärde själv föreslår, lämpligen indelas i tre större block. Ett sådant gäller offentlig förvaltning, ett an-

nat masskommunikation, ett tredje demokrati-studier.

Brantgärdes huvudarbete inom studiet av offentlig förvaltning är doktorsavhandlingen *Kommunerna och kommunblocksbildningen* (1974, 219 s). Författaren studerar här de svenska kommunernas yttranden över länsstyrelsens förslag till blockplan, varvid han vill förklara variationen i dessa yttranden. Ämnesvalet ter sig litet besynnerligt, men skall väl långt förklaras därav att avhandlingen tillkommit inom det stora sk kommunalforskningsprojektet, som skadsköt svensk statskunskap under 1970-talet, i det projektet lockade snart sagt all statsvetenskaplig återväxt till ett pysslande med svenska kommuner. Brantgärde angriper sitt enkla material med stor energi och med en vid tiden för avhandlingens utkommande avancerad analysteknik, nämligen trädanalys, varvid resultatet, då diskrepansen mellan metodinsats och det den kan utvinna är märkbar, inte blir så lyckat. Avhandlingen är nog en habil produkt, som bär vittne om författarens förmåga att bedriva systematisk forskning. Den är dock inte en vägande merit för en professor i statskunskap. I teoretisk mening är den sålunda ofullgånget och närmast ointressant.

Inom studiet av politisk masskommunikation är Brantgärdes främsta merit boken *Kommunalpolitik, massmedier och medborgare* (1981, 221 s), av vilken han författat merparten. Han jämför här på ett antal punkter, uppbyggande ett stort empiriskt material och ett rikt sortiment analystekniker, den situation som rådde i Sverige år 1966 med den situation som var för handen år 1979. I centrum för hans intresse är härvid jämförelser som gäller medborgarens kunskap om kommunalpolitik samt ortspressens kommunalpolitiska bevakning. Flera element i analysen förtjänar lyftas fram; inte minst en kunnig diskussion av svårigheterna att mäta massmedieffekter. Brantgärde åberopar även engelsk- och svenskspråkiga sammanfattningar av denna bok, som bör tillmätas meritvärde för en professor i statskunskap, låt vara att de statsvetenskapliga och demokratiteoretiska implikationerna av de många enskilda forskningsrönen blir otill-

räckligt belysta och analyserade. Undersökningen är gedigen och intressant, men om stor och insiktsfull statskunskap är knappast fråga.

Till Brantgärdes insatser på området hör ännu några otryckta rapporter, som huvudsakligen gäller utvärderingar av informationskampanjer. Några titlar inom genren är "Spridningen av ett informationsmaterial" (1974, 23 s), "Samhällsplanering i samverkan – erfarenheter från en informationskampanj" (1975, 54 s) samt "Planeringsinformation 1976" (1978, 51 s). Fråga är om utredningar. De synes kompetent gjorda; bl a vittnar även de om metodisk säkerhet. Emellertid är de, detta ligger nästan i sakens natur, deskriptiva och statsvetenskapligt elementära. En sådan fördjupning som skulle göra dem statsvetenskapligt intressanta har de inte. Jag tillmäter dem blott ringa meritvärde.

Tyngre väger ett block av fyra otryckta skrifter, som enligt vad Brantgärde anför kommer att utgöra byggstenar i en planerad monografi. I centrum för författarens intresse står den svenska demokratiseringsprocessen, och rapporter om "Demokratins genombrottsval 1911" (1992, 84 s) och "Regional stabilitet och förändring i svensk politik 1911-1944" (1992, 81 s) tillvinner sig ett särskilt intresse. Den senare rapporten hakar s a s på där den förra slutar; de bildar tillsammans ett särskilt block. De två andra rapporterna har mer karaktär av punktinsatser. Analysmetoderna är igen avancerade och kvalificerade. Ännu är rapporterna dock preliminära och delvis osmälta, och den helhet de skall teckna har ännu lösa konturer. Anknytningen till den internationella litteraturen är inte tillräckligt fast och utarbetad, och textmassorna är inte tillräckligt integrerade. Mycket arbete återstår, och det meritvärde som i dag kan tillskrivas rapporterna är mer än ringa men mindre än stort. En tungt vägande helhet bildar skrifterna inte. Men Brantgärde måste starkt uppmuntras att arbeta vidare med denna studie, som har förutsättningar att forma ett vägande forskningsinlägg om svensk politisk historia.

I en sammanfattning skall om Brantgärde sägas att han rört sig inom olika delar av statskunskapens område – smalspårig är han inte.

Förvisso handlar nästan allt han skrivit om Sverige – något undantag från regeln om statsvetarens etnocentrism är han inte. Men inom denna regionala ensidighet har han vandrat många tematiska stigar. Han är dessutom utpräglad metodmedveten och metodkunnig: i teknisk skicklighet når han långt. Mot Brantgårde skall, å andra sidan, två saker anföras. För det första är hans produktion inte stor – den innesluter en bok, merparten av en annan, samt en dryg handfull uppsatser och rapporter. Blott om den genomgående hölle en mycket hög klass, vore den, beaktande dess beskedliga kvantitet, i sammanhanget tillfyllest. Så är emellertid enligt min mening ej fallet. Många av Brantgårdes skrifter är deskriptiva, och, detta är den andra sak som skall hållas mot honom, i produktionen ingår inte något sådant enskilt arbete som skulle vittna om en obestridlig statsvetenskaplig originalitet och fördjupning. Det demokratiprojekt Brantgårde nu arbetar med ter sig löftesrikt i detta avseende, men än har löftet inte infriats. *Det blir därför för min mening att docenten Lennart Brantgårde inte ännu styrkt behörighet för en professur i statskunskap.*

Gunnar Falkemark är född år 1946. Sedan han en tid bedrivit doktorandstudier i ämnet teoretisk filosofi, disputerade han år 1982 i statskunskap vid Göteborgs Universitet, där han år 1989 tillträdde en befattning som högskolelektor i statskunskap och där han år 1992 antogs till docent i statskunskap. Falkemark har varit gästforskare vid Harvard University (1982-83); hans meritförteckning antecknar i övrigt inte längre och större internationella vistelser och uppdrag. Falkemark har erhållit pedagogiska utmärkelser, och har vid tre tillfällen anlitats som fakultetsopponent. Hans erfarenhet av undervisning på olika nivåer är gedigen och bred.

Falkemark har för bedömning inlämnat 33 skrifter. Han kunde ha varit betydligt mer sparsmakad. Ett dussintal nummer är små inlägg och småskrifter som ter sig bortkomna i en professorskonkurrens och inget har där att göra; ett tiotal är recensioner och repliker. Återstoden utgörs av en bok, några bokkapitel, och en handfull uppsatser, av vilka ett par fö-

religger i manuskript. När till detta kommer att många skrifter går in i varandra och till dels upprepar varandra, måste om produktionen sägas att den nog inte är stor.

Falkemarks doktorsavhandling heter *Power, Theory and Value*. Den är som sagt från år 1982, och går över 247 trycksidor. Tematiskt och innehållsligt ger den återspeglningar av författarens bakgrund inom den teoretiska filosofin. Avhandlingen är tudelad: två långa kapitel avhandlar en tes som går ut på att maktanalyser i viktiga hänseenden är avhängiga värderingar, och två andra och likaså långa kapitel analyserar teoretiska och metodologiska problem i den forskning som försöker ringa in och bestämma maktfördelningar i ett samhälle. Ett stort antal närmandesätt och kontroverser passerar revy i Falkemarks framställning, präglad av elegans, skarpsinne och lärdom. En ledande tes är att en värderingsfri maktforskning är en omöjlighet; tesen underbyggs av en uppslagsrik klarläggning och problematisering av dolda antaganden i två maktteorier, varvid det framkommer att antagandena ingalunda är värdefria. Vid Falkemarks mening att kriterier för en bestämning av viktiga politiska frågor måste vara normativt härledda kan emellertid frågetecken ritas, och Falkemark träffar säkert ett klokt val, när han avstår från att generalisera från sitt studium av maktens problem till det vetenskapliga studiet av samhälle och politik överhuvudtaget. Uppslagsrik är även Falkemarks behandling av den s k icke-besluts-teorin: sedan han prövat de invändningar som brukar resas mot denna genre, framlägger han ett förslag som i korthet går ut på att man kan tillämpa behovsteorier för att identifiera icke-beslut. Avhandlingen hedrar sin författare, och är en duktig merit för en professur i statskunskap.

Några uppsatser, vilka jag inte skall beröra, rör sig i avhandlingens marker och gränsmarker, och är närmast att se som upprepningar och tillägg. Några ord bör däremot sägas om en bok, kallad *Att offra västkusten* (1991, 264 s), som Falkemark skrivit tillsammans med annan person. Falkemark övergår här från ett teoretiskt till ett empiriskt studium av makt – boken handlar om en särskild beslutsprocess,

som resulterade i ett stort motorvägsbygge i Bohuslän. Fråga är m a o om en fallstudie, och sådana har som bekant olika funktioner. Bokens stora brist är, enligt mitt förmenande, att den försummar en teoripreciserande funktion. Om fallet i fråga får läsaren lära sig mycket, av fallet i fråga lär han sig inte mycket – de slutsatser av statsvetenskaplig art som ges är ganska korta och flyktiga. Boken saknar ingalunda meritvärde – bl a visar den att Falkemark inte står främmande för empirisk forskning. En stor statsvetenskaplig merit är den dock inte. Ett anslag till ytterligare maktforskning, nämligen rapporten *Öresundsbron: Hur de avgörande besluten togs* (1992, 60 s) är närmast en kommenterad datuomlista. Dess vetenskapliga värde är blygsamt.

Falkemark avser, enligt vad han uppger i sina ansökningshandlingar, för en tid orientera sig mot studiet av utrikespolitik och internationell politik. Han planlägger en bok om Tysklands utrikespolitik 1871-1914; som förarbeten föreligger i denna konkurrens en uppsats om "Lenin, Bismarck och det tyska kolonialväldet" (1988, 21 s) samt den otryckta rapporten "Tysklands expansionspolitik 1871-1914" (1993, 49 s). Den förstnämnda skriften utpekar brister i Lenins imperialismteori; Tyskland studeras här därför att landet i viktiga teoretiska hänseenden är ett lämpligt testfall. Resonemangen om Lenin återkommer i den senare rapporten, som studerar ett särskilt fall av expansionspolitik, nämligen Bagdadjärnvägen – förutom imperialismteori appliceras här även geopolitisk teori, public-choice-teori samt neorealismisk teori. Resultatet, tentativt och föga överraskande, är att teorierna i olika avseenden kompletterar varandra. Projektet ser sig lovande, men man kunde tycka att Falkemark på ett mer explicit sätt borde föra teorier till konkurrens snarare än samarbete – vad som ger en teori försteg framom en annan är ju att den förmår förklara en större del av en gemensam verklighet. Hur som helst: än så länge är fråga om förarbeten, och det meritillskott de tillhandahåller är begränsat.

Falkemark har ännu intresserat sig för statskunskapens lärdomshistoria, och berikat genren med några i varandra inflätade uppsatser

om Rudolf Kjellén. En av dem, kallad "Rudolf Kjellén – vetenskapsman eller humbug?" (21 s), ingår i en av Falkemark redigerad mycket läsvärd antologi med titeln *Statsvetarporträtt* (1992 – till den bidrar Falkemark även med en likaså mycket läsvärd "Inledning" (23 s). Den äreräddning som Falkemark ger sig in på i sina uppsatser om Kjellén synes mig tänkvärd och insiktsfull, och när Falkemark finner att anklagelsen att Kjellén på ett grundläggande sätt skulle ha brustit i vetenskap inte är välbestyrkt, blir det svårt att inte hålla med honom. Jag tillskriver detta block av uppsatser ett visst meritvärde, och noterar att Falkemark med dem igen breddar sitt vetenskapliga register.

Man lämnar läsningen av Gunnar Falkemarks produktion med ett blandat intryck. I delar är den imponerande och övertygande. Doktorsavhandlingen är sålunda en betydande intellektuell och vetenskaplig prestation, och flera av Falkemarks mindre arbeten och uppsatser är både skarpsinniga och klarsynta. Andra och ganska stora segment av den inlämnade produktionen förmedlar intryck av halfärdighet och halvsmältning, kanske brådska. Det intryck som dominerar i det för dagen aktuella ärendet är i varje fall att produktionen ännu är otillräcklig. Falkemark har skrivit endast en bok, och de kompletterande insatserna är inte väldigt stora – ett par saker som i och för sig kan bli tunga meriter befinner sig ännu i skeden av planering och design. Falkemark är förvisso stadd i marsch mot en professorskompetens, men fram har han inte nått. *Jag finner att docenten Gunnar Falkemark inte ännu innehar kompetens för en professur i statskunskap.*

Douglas Hibbs' ansökningshandlingar anger inte hans födelseår – det framgår dock ur hans karriärbeskrivning att han inte längre är en ungdom. Sedan Hibbs under större delen av 1970-talet innehaft olika vetenskapliga befattningar vid Massachusetts Institute of Technology, utnämndes han år 1978 till professor i statsvetenskap (Government) vid Harvard University. Han lämnade denna befattning år 1985, och har sedan dess i huvudsak varit verksam i Skandinavien, där han upprätthållit gästprofessurer i nationalekonomi i bl a Göte-

borg, Aarhus och Stockholm. Sedan år 1989 är han professor vid Fackföreningsrörelsens Institut för Ekonomisk Forskning i Stockholm. Professor Hibbs är en internationellt etablerad och meriterad forskare, han har varit verksam i olika vetenskapliga och intellektuella miljöer och kulturer, hans erfarenhet av undervisning och handledning är både djup och bred. Till ansökningshandlingarna har Hibbs fogat anbefallande och uppskattande brev från några av sina tidigare elever – förfarandet synes mig märkligt.

För bedömning har Hibbs inlämnat 20 arbeten. Några av dem är böcker, flera är längre uppsatser och rapporter. Sorteringen är ganska mönsterig; endast i ett par fall kan man undra över de ingivna skrifternas naturliga hemmahörande i sammanhanget. Hibbs rör sig på ett markerat sätt i gränsmarken mellan statskunskap och ekonomi. I själva verket ligger han ofta, jag skall här signalera en anmärkning jag vill rikta mot honom, närmare den gräns som för över i ekonomiska frågeställningar. Jag kan i sammanhanget inte låta bli att notera att Hibbs försett den karriärbeskrivning som tillställts mig med överskriften "For Chair of Economics, Göteborgs University". Felskrivningen reflekterar möjligen det faktum att Hibbs under sin tid i Sverige och Norden huvudsakligen arbetat inom nationalekonomins sfär.

Douglas Hibbs' doktorsavhandling publicerades år 1973, alltså för mer än tjuo år sedan. Den heter *Mass Political Violence* (253 s), och är en bred studie av skillnader mellan ett mycket stort antal länder i avseende å politiskt våld och politisk instabilitet. Den beroende variabeln får två dimensioner och struktureras med hjälp av en faktoranalys som ter sig föga sensationell – det är, vill jag mäna, en brist i denna annars på många sätt imponerande bok att den beroende variabeln ges en stereotyp och oproblematiserad behandling. Huvuddelen av boken ägnas uppgiften att strukturera och empiriskt testa en ekonometrisk modell som innesluter politiska, sociala och särskilt ekonomiska faktorer och som skall förklara de variationer i våldsaktivitet Hibbs kan bokföra. Denna uppgift genomförs med envetenhet och

systematik – boken är i många stycken ett skolexempel på hur teori kan och bör användas i en kvantitativ forskning av multivariat typ. Modellen tillkommer nämligen som en tålmodig och stegvis exercis i konsten att ur tillgänglig forskning plocka fram empiriska fragment som visat sig hållbara eller löftesrika och inordna dem i ett större och mer genomgripande sammanhang – vad man dock kan och även bör säga är att det nog hade funnits utrymme för ett större inslag av eget och innovativt tänkande kring faktorer som kan vara kausalt relaterade till våld och våldshandlingar. Hibbs har försett sin avhandling med en självkritisk efterskrift som höjer bokens värde, och avhandlingen är, trots att den bär klara spår av att ha framforskats för mer än två decennier sedan, fortfarande en stark merit för en professor i statsvetenskap.

År 1987 utkom Hibbs med en stor antologi, kallad *The Political Economy of Industrial Democracies* (327 s). Den samlar upp ett antal uppsatser och inlägg som ingått i välrenommerade internationella tidskrifter; dessa uppsatser tar upp litet olika temata till behandling. Ett block, avtryckt i bokens första del, handlar om industriella konflikter och strejker – behandlingen av undersökningarnas politiska ingrediens är här stereotyp, och ländervalen i de komparativa ansatserna är inte tillräckligt motiverade i termer av komparativ metod. I andra block studerar Hibbs, för olika länder, två med varandra sammanhängande frågor om politik och ekonomi. Dels är fråga om elektoratets reaktioner på fluktuationer i makroekonomiska förhållanden, dels är fråga om hur de oavsagda reaktionerna inverkar på den politiska elitens formande av en ekonomisk politik. Likaså år 1987 utkom Hibbs med en stor bok som väl får sägas vara hans vetenskapliga huvudarbete. Boken heter *The American Political Economy* (404 s), och innehåller, förutom en längre makroekonomisk och institutionell bakgrundsteckning, ett antal uppsatser som i en amerikansk kontext rapporterar fortsatta studier av kopplingar mellan makroekonomi och politik, varvid särskilt den ekonomiska politikens beroende av väljarpreferenser står i förgrunden. Hibbs för här vidare tidigare resone-

mang om en makroekonomisk sk partisan theory, som kort sagt hävdar att det finns en klar politisk ingrediens i ekonomiska fluktuationer, åvägabragd av de politiska partiernas benägenhet att driva en ekonomisk politik som gagnar deras väljarsegment och därmed är till fördel för deras elektorala stöd.

Inom samma allmänna ämnesområde placeras sig ett antal andra uppsatser som Hibbs ingivit till bedömning. Till dem hör bl a "Inflation, Political Support, and Macroeconomic Policy" (1985, 21 s), "Macroeconomic Performance, Macroeconomic Policy, and Electoral Politics in Industrial Democracies" (1985, 14 s), "Income Distribution in the United States" (1988, 23 s) och "The Partisan Model of Macroeconomic Cycles" (1994, 23 s). Till en antologi, kallad *Contemporary Political Economy* (1981), bidrar Hibbs med en kort översikt av bokens innehåll (7 s) samt, tillsammans med medförfattare, ytterligare med två uppsatser (17 resp 23 s) inom det angivna ämnesområdet. En välskriven översikt, kallad "Partisan Theory after Fifteen Years" (1992, 13 s) förtjänar i sammanhanget nämnas.

Den arbetsinsats jag här omnämmer ter sig imponerande och starkt meriterande. Visserligen kan anmärkningar göras. Det är sålunda ofrånkomligt att de många uppsatserna och kapitlen går in i varandra, upprepar bakgrundsresonemang, och ganska mekaniskt anlägger likartade problemställningar – detta är omständigheter som reducerar det individuella meritvärde de olika och enskilda skrifterna kan tillskrivas. Mot bakgrund av att Hibbs i en ganska färsk längre uppsats ("Solidarity or Egoism?", 1993, 72 s) företar en hudflängning av forskare som argumenterat för att egennytta långt förklarar väljarbeteende, blir en läsare av hans totalproduktion något konfunderad vid upptäckten att Hibbs själv i flera av sina utforskningar av politikens ekonomi anlagt liknande betraktelsesätt. Det skall också noteras att Hibbs' komparativa utblickar endast till en del förmår skymma och kompensera det faktum att hans forskning och därmed hans politiksyn är Amerikacentererad. Sammantaget är det dock helt klart att Hibbs med denna ström av arbeten och uppsatser inmutar en för-

grundplats i den forskning som intresserar sig för relationer mellan politik och ekonomi.

Hibbs återoppar ännu ett par senare uppsatser om svensk lönepolitik och lönespridning, nämligen "Wage Dispersion and Trade Union Action in Sweden" (1990, 20 s) samt "Market Forces, Trade Union Ideology and Trends in Swedish Wage Dispersion" (1991, 14 s). Dessa uppsatser ligger inom samma generella problemfält som omtalats ovan: Hibbs intresserar sig för frågan hur och i vilken mån variationer i lönespridning kan föras tillbaka på intresseorganisationer och den avtalspolitik de bedriver. Han finner att så kan ske och att avtalspolitiken i själva verket varit en viktig pådrivande faktor. Resultatet är väl i sig föga märkligt, och den statsvetenskapliga substansen i undersökningarna är tunn. De är inte stora meriter.

Jag skall ännu notera att Hibbs' ständigt återkommande laborerande med statistiska och ekonometriska metoder gjort det svårt för mig att inhämta och bedöma hans produktion i dess helhet. Ett par längre rent metodiska bidrag, nämligen "On Analyzing the Effects of Policy Interventions" (1977, 43 s) och "Problems of Statistical Estimation and Causal Inference in Time-Series Regression Models" (1974, 57 s) har jag lagt ifrån mig med en känsla av hjälplöshet. Bidragen är dock på intet sätt centrala i sammanhanget. I likhet med de övriga sakkunniga har jag haft tillgång till ett utlåtande av en i ärendet inkallad specialsakkunnig, professor *Anders Klevmarken*, som menar att Hibbs använder sina metoder på ett effektivt och givande sätt, även om detaljmarkeringar givetvis kan fällas.

Jag skall formulera mitt slutomdöme:

Douglas Hibbs kan återopa en omfattande produktion med internationell genomslagskraft. Han har inom ramen för en starkt empirisk orientering utfört stora och breda såväl landvisa som komparativa analyser, som är förankrade i en ordentlig litteraturkännedom, och hans forskning har varit resultatrik på ett intresseväckande sätt. Han visar dessutom i sin forskning metodisk medvetenhet och skicklighet – när jag säger detta, lutar jag mig mot det yttrande av professor Klevmarken jag omnämnt ovan. Om Douglas Hibbs' generella

behörighet för en professur i statsvetenskap kan tvivel inte råda. Ändå, vill jag mena, är behörigheten inte utmärkt. Den vore tvivelsutan detta, om fråga vore om en på politisk ekonomi eller ekonomisk politik särskilt inriktad professur. Men så är nu inte fallet, och Hibbs' markanta inriktning på ett av professurens delområden gör att hans områdestäckning har en slagsida, som inte är till fördel. Till detta kommer en annan sak. Ett genomgående och i sammanhanget litet störande drag i Hibbs' produktion är att den, vill jag mena, inte tillräckligt analyserar och uppehåller sig vid problem som dyker upp vid operationaliseringar och validiseringar av politiska faktorer och variabler. Detta gäller såväl för motiveringar av länderval i komparativa ansatser som för penetreringar av med politikens kausalitet sammanhängande mekanismer och frågor. Klart är ändå, att Hibbs' rustning är mycket solid, om än inte helt fläckfri. *Jag finner att professor Douglas Hibbs innehar god kompetens för en professur i statsvetenskap.*

Jon Pierre är född år 1953. Han disputerade år 1986 vid Lunds Universitet, där han under en räkka av år innehaft olika lägre förordnanden. Samma år han disputerade blev han forskarassistent vid Göteborgs Universitet, och han erhöll därstädes år 1990 utnämning till befattning som högskolelektor. Följande år antogs han som docent i statskunskap vid samma lärosäte, där han även i ett par repriser varit förordnad på professur. Sedan år 1992 är Pierre förordnad som Adjunct Associate Professor vid Pittsburgh University. Pierre har överlag vinnlagt sig om internationella kontakter och en internationell orientering. Han har gästforskning bl a i England och USA, han har föreläst mycket i USA, och han ingår i flera internationella nätverk. Han har även, på olika nivåer, arbetat inom statskunskapens professionella organisationer och bl a varit redaktör för tidskriften *Scandinavian Political Studies*.

Pierres ansökningshandlingar, kuriöst nog kompletterade med även till de sakkunniga distribuerade anbefallningsbrev från Pierres utländska kolleger, inrymmer en förteckning av hans publikationer som upptar vid pass 70 utgivna och under utgivning varande arbeten.

Av dem inlämnar och åberopar Pierre i denna konkurrens ungefär en tredjedel, nämligen 24. Han indelar själv dessa skrifter i tre huvudgrupper, nämligen skrifter som behandlar politiska partier och deras organisationer, skrifter som behandlar offentlig förvaltning, särskilt kommunal självstyrelse, och skrifter som behandlar politisk ekonomi. Indelningen är adekvat, och beaktas här. Jag noterar att Pierres inskick av skrifter är sakligt, i det små- och ströskrifter helt saknas.

Pierre har än så länge åstadkommit endast en ordentlig monografi, nämligen doktorsavhandlingen *Partikongresser och regeringspolitik* (303 s), som alltså är från 1986. Han studerar där den socialdemokratiska partikongressen i Sverige, och gör detta utgående från litet olika syften – ett är att bestämma kongressens inflytande över socialdemokratisk politik, ett annat är att analysera kongressens funktioner inom partiorganisationens ram, ett tredje är att undersöka målöverensstämmelser mellan partiledning och partiaktivister, ett fjärde är att bedöma partiledningens handlande i termer av responsivitet. En granskning av fyra utvalda politikområden får belysa dessa frågor – man undrar om inte ett annorlunda val av frågor hade tecknat en annan bild av t ex partiets enighet. Ett tillkommande delsyfte sägs vara att kritiskt granska och komplettera den befintliga partiteorin. Syftena, som naturligtvis delvis går in i varandra, förverkligas emellertid på ett litet ojämnt sätt, och det sistnämnda teoretiska syftet ges ingen framträdande plats. Denna omständighet får nog konsekvenser för en bedömning av avhandlingens värde. Å ena sidan skall inte förnekas att studien är resultatrik, och att den vilar på ett ordentligt empiriskt material – den är i denna mening gedigen och en aktningvärd vetenskaplig merit. Å andra sidan måste sägas att Pierre nog inte riktigt förmår lyfta sig över den svenska verkligheten – de teoretiska utblickarna är kursoriska och antydande snarare än penetrerande och nyskapande. Avhandlingen är genomarbetad och välskriven, men knappast innovativ. Den har ett meritvärde som är gott men inte utmärkt.

I avhandlingens omgivning dväljes andra skrifter om partier. Till ett offentligt betänkande har Pierre bidragit med ett deskriptivt kapitel om "Riksdagsledamöterna och de regionala partiorganisationerna" (36 s), därtill har Pierre och en medförfattare bidragit med uppgifter om Sverige till en internationell datahandbok om partiorganisation. Detta är nyttigt för forskningen, men kan knappast anses vara en vägande vetenskaplig merit. Jag skall med förbigående av ett par uppsatser ännu nämna bokkapitlet (med medförfattare) "The Decline of Dominant Parties" (34 s), där Pierre på ett teoretiskt strukturerat sätt jämför dominerande men i nedgång stadda partiers agerande i den svenska och den japanska folkförsamlingen. Att på denna punkt företa en binär jämförelse av just Sverige och Japan ter sig dock litet sökt, och ländervalet är inte tillräckligt motiverat i termer av komparativ metod. Pierres vetenskapliga meritering på partiforskningens område är inte förankrad enbart i den goda doktorsavhandlingen, men väldigt stora tillskott inhöstar han kanske inte med sina övriga skrifter om partier.

På den offentliga förvaltningens område har Pierre skrivit och arbetat mycket; hans huvudintresse har härvid orienterats mot den lokala politiska ekonomin. Arbetet har dock inte avsatt någon större monografi. Närmast detta format kommer två små böcker, nämligen *Kommunerna, näringslivet och näringspolitiken* (1992, 140 s) samt *Den lokala staten* (1993, manuskript). I den förstnämnda boken undersöker Pierre samarbetet mellan kommuner och lokalt näringsliv; förutsättningarna för ett sådant samarbete finner han vara goda. Undersökningen bygger i centrala avseenden på enkäter, och är förhållandevis enkel. De teoretiska perspektiven är tunna, och boken är inte en stor merit. Samma omdöme gäller nog boken om den lokala staten, i vilken Pierre på ett ganska deskriptivt och publiktillvänt sätt sammanfattar resultat från sitt forskningsprojekt. Vidare har Pierre editerat bokarbeten, nämligen *Självstyrelse och omvärldsberoende* (1991) samt, tillsammans med Desmond King, *Challenges to Local Government* (1990); under utgivning är en antologi *Urban*

and Regional Policy, sammanställd av Pierre, samt ännu en antologi, *Bureaucracy in the Modern State*, som sammanför ett antal länderkapitel. Pierre bidrar med en introduktion, en sammanfattning och ett kapitel om Sverige. Introduktionen är tämligen rudimentär, kapitlet om Sverige upprepar vad Pierre sagt i andra sammanhang; sammanfattningen är kort och tämligen intetsägande. En mycket utvidgad version av introduktionen ges i en under tryckning varande uppsats, kallad "Public Administration, the State, and Society" (29 s).

I den nyssnämnda uppsatsen utvecklar Pierre på ett systematiskt sätt en komparativ referensram, och i en uppsats i den antologi han redigerat med King diskuterar han på ett intresseväckande sätt kriterier för att mäta lokal autonomi. I övrigt är det svårt att sätta fingret på någon eller några enskilda skrifter som skulle vittna om en egen originell kontribution. Det block av skrifter som här omtalas, kompletterat med ytterligare några uppsatser, stärker naturligtvis Pierres vetenskapliga meritering. Skrifterna vittnar om beläsenhet, empiriskt handlag, samt förmåga att planera, leda och genomföra forskning. De har emellertid karaktär av lärdomsprov snarare än kraftprov, de är inspirerade snarare än inspirerande.

Som av ovanstående torde ha framgått, är den komparativa komponenten viktig i Pierres vetenskapliga författarskap. Den finns i hans skrifter om partier, och den är väl företrädd i hans skrifter om offentlig förvaltning och kommuner. När vi vänder blicken mot Pierres skrifter om politisk ekonomi, blir komponenten helt dominerande. I en uppsats som ställer frågan "Partnership or Privatization?" (1988, 10 s, en medförfattare) jämförs Sverige och England; uppsatsen har översiktskaraktär och är ingen egentlig forskningsprodukt. De skillnader och likheter som upptäcks inordnas inte i någon referensram för länderval i komparativ politik. I en annan uppsats med rubriken "Central State, Local Government and the Market" (1991, 19 s) jämför Pierre Sverige och Japan; han gör här ett försök, tyvärr ganska förvirrat, att legitimera sitt länderval i termer av komparativ metod. Uppsatsen rapporterar systematisk läsning snarare än forskning. I en färskare

uppsats, kallad "Targeting Resources for Industrial Change" (1993, 36 s, en medförfattare), jämförs Sverige med USA och Japan. Jag måste tillstå att det blir oklart för mig vad som i denna övning egentligen konstanthålles och vilka de operativa variablerna egentligen är. Det är ett genomgående drag i Pierres komparativa forskningar att de designas på ett sätt som inte ägnar hithörande frågor tillräcklig uppmärksamhet.

Jag skall sammanfatta min bedömning:

Jon Pierre forskar och skriver mycket och flitigt. Av de vid pass 70 nummer han nämner i sin förteckning över publikationer har ett femtontal tillkommit före 1990 – resten är från de allra senaste åren. Av de 24 skrifter han åberopar har fem tillkommit före 1990. Taktiken har sålunda varit hektisk. Ändå är kvaliteten i Pierres arbeten god, jämn och pålitlig, om än inte uppseendeväckande. När dessutom två olika tyngdpunktsområden, nämligen politiska partier och lokal självstyrelse, är ordentligt företrädda i Pierres produktion, och då hans områdestäckning härmed får sägas vara god, kan det synas att hans behörighet för en professur i statsvetenskap är väl underbyggd.

Två omständigheter gör mig emellertid tveksam. Den ena är ändå kvantitativ: Pierre har i den ström av uppsatser och editeringar som följt efter doktorsavhandlingen inte förmått samla sig till det vetenskapliga kraftprov som åstadkommandet av en ordentlig vetenskaplig monografi innebär. Den andra omständigheten är ändå kvalitativ: den insatthet och beläsenhet som Pierre tveklöst besitter, har ännu inte i tillräcklig utsträckning omsatts i en egen nyskapande verksamhet, som vittnar om vetenskaplig originalitet. Ett stort nydanande statsvetenskapligt arbete har Pierre ännu inte skrivit. I ett slutomdöme kan jag inte undgå att tillmäta de nyssnämnda omständigheterna vikt. Detta vill jag synliggöra genom att i min kompetensförklaring inskriva en reservation: *jag finner, efter uttalad tvekan, att docenten Jon Pierre innehar behörighet för en professur i statsvetenskap.*

Bo Rothstein är född år 1954. Han disputerade år 1986 vid Lunds Universitet, där han då en tid varit verksam som forskningsassistent.

Han blev år 1986 anställd som forskare vid Uppsala Universitet, och är därstädes, sedan år 1992, högskolelektor. Samma år erhöll han där utnämning till docent. Rothstein har år 1991 befunnits inneha kompetens för professur i offentlig förvaltning (Roskilde), och han har i olika och ganska många repriser varit knuten till läroinrättningar i utlandet som gästforskare. Han har deltagit i ett flertal internationella kongresser och konferenser, och han har föreläst vid nordiska och utomnordiska universitet och inrättningar.

Frånräknar man ett tjugotal tidningsartiklar och därmed jämförbara produkter, upptar Rothsteins förteckning över publikationer drygt fyrtio nummer. Av dem har bortåt hälften inlämnats till bedömning. Tre är böcker, och till en av dem har i manuskript fogats en reviderad nyutgåva. Ett dussintal uppsatser har ingivits, av vilka de flesta med variationer och även upprepningar avhandlar böckernas tematik. Ännu åberopar Rothstein en handfull recensioner och genmälen. Jag förbigår dem här med konstaterandet att de vittnar om ett kritiskt och ibland litet grälsjukt sinnelag.

Två böcker är centrala och bärande pelare i Rothsteins vetenskapliga författarskap. Fråga är om doktorsavhandlingen *Den socialdemokratiska staten* (248 s), som alltså utkom år 1986, samt om det sex år senare (1992) färdigställda arbetet *Den korporativa staten* (374 s). Böckerna är på många sätt varandra lika. De handlar båda om Sverige, de är båda inriktade på den offentliga förvaltningen och dess funktioner och kontaktytor, de är båda på ett berikande sätt såväl teoretiska som empiriska, de har båda en metodisk inriktning som ganska väl kan fångas i termen "historisk institutionalism", de ifrågasätter båda, inte utan vissa övertoner, traditionella synsätt och föreställningar. De har båda samma tematiska källsprång – det är sålunda ganska uppenbart att Rothsteins intresse för den korporativa staten är en utväxt av hans intresse för den socialdemokratiska staten. Och de sammanfattar båda stora delar av den produktion Rothstein i övrigt strött kring sig – de är s a s upphängningspunkter för de förarbeten, förgreningar och uppföljningar han redovisar i uppsatser, ma-

nuskript och artiklar. De är ordentliga forskningsprodukter, av vilka författaren har heder.

I doktorsavhandlingen och dess kringlitteratur studerar Rothstein socialdemokratins och välfärdens Sverige – i avhandlingen jämför han Arbetsmarknadsstyrelsen och Skolöverstyrelsen, varvid forskningsproblemet gäller frågan i vilken mån dessa på olika grund organiserade institutioner främjat eller hindrat en relevant implementering av den socialdemokratiska sysselsättnings- och skolpolitiken. Problemet omgärdas av ett antal teoretiska penetreringar som visar på författarens teoretiska beläsenhet och medvetenhet och därutöver är ägnade att ge avhandlingen en analytisk stadga. En typologi över styrning är väl tillnickrad och väl tillämpad; tillämpningen belyser mycket väl de skillnader som finns i de två institutionernas sätt att arbeta. Tycker man att emellertid de teoretiska resonemangen ibland är väl utförliga och därvid får smak av självändamål, uttalar man knappast ett orimligt omdöme. Vid den jämförelse som dominerar framställningen kan även frågetecken ritas; dessa gäller särskilt frågan hur jämförbara fallen egentligen är och frågan vad fallen egentligen är fall av. I en kraftigt reviderad version, klar att utkomma på utländskt förlag (*The Social Democratic State*), har Rothstein med större utförlighet återkommit till frågan om jämförelsens kvalitet och validitet; den diskussion han där går in på hade väl försvarat sin plats redan i avhandlingen.

I det nyssnämnda arbetet om korporatismen i Sverige studerar Rothstein intresseorganisationernas roll i den offentliga förvaltningen. En ledande och som det visar sig fruktbar ingångsidé är att statens administrativa förhållanden och kapaciteter, i det de formar politikernas konceptioner, kan vara viktiga politikdeterminanter. Greppet om uppgiften är både självständigt och moget, och återspeglar en betydande förtrogenhet med en stor internationell litteratur. Boken har stora introducerande teoretiska avsnitt samt därjämte litet olika empiriska delar och syften. Dessa tar fasta på den svenska korporatismens rötter och formativa moment, och penetrerar dessutom ett aktningvärt antal politiksektorer i akt och me-

ning att kartlägga och förklara deras känslighet och mottaglighet för ett korporativt politiskt tänkande. Jag har nog intrycket att boken och analysen är litet mångförgrenad och därmed svårtillgänglig – samtidigt skall det sägas att det empiriska greppet, utan att vara sofistikerat, är fast och stadigt, och att författaren levererar rediga om än litet mångordiga svar på de forskningsfrågor han formulerar. Den några sidor långa sammanfattning som avslutar boken är stringent och skickligt komponerad. Av mångordighet finns här inte ett spår. Boken är långt i förgrunden i den nordiska korporatismilitteraturen och en utmärkt merit för en professur i statskunskap.

Rothsteins tredje bokarbete, som föreligger i ett i oktober 1993 daterat manuskript, heter *Vad bör staten göra?* (304 s). Boken handlar, berättar dess underrubrik, om välfärdsstatens moraliska och politiska logik. Rothstein plöjer m a o här samma fåror som tidigare, nu med ambitionen att försöka kombinera empirisk och normativ teori – bokens titel är såtillvida missvisande att fråga här inte bara är om "bör" utan jämväl om "kan". I detta äktenskap mellan en normativ och en empirisk statsteori fungerar en institutionell teori som vigselförrättare – Rothstein driver med envetenhet och inte utan framgång tesen att politiska institutioner kan vara centrala förklaringar till variationer i sociala normer. Författaren nyttjar väldiga sjok av litteratur, och framställningen är definitivt inspirerad och mycket intressant: Rothsteins försök att tänka fram en "solidarisk individualism" är sålunda underbyggt och tankeväckande. Samtidigt gör framställningen ett ännu litet ofärdigt intryck: den är ibland pratig, och stilen är ibland klumpig, obekväma motargument avfärdas ibland med en störande raskhet. Den empiri som anförts är inte mer än anvisande. Rapporten handlar egentligen mera om att fundera igenom en sak än att undersöka en sak – fråga är, i varje fall i min läsning, mer om ett strukturerat tankeflöde än om en avslutad forskningsprodukt. Det är i varje fall, vill jag mena, alldeles klart att boken skall betraktas som en merit. En tung tilläggsmerit är den dock inte – dess släktskap med det Rothstein gjort tidigare är alltför nära.

Jag noterade ovan att Rothsteins uppsatser och artiklar är väl integrerade i hans bokprojekt. Detta gäller naturligtvis ändå i olika mån för olika bidrag, och det är fullt skäl att notera att flera av Rothsteins mindre arbeten nog står på egna ben. Jag skall peka på några titlar, och först, med uppskattnings, nämna en bearbetning av de försök han gör i sina böcker och annorstädes att beakta såväl aktörer som strukturer: bearbetningen är konkretiserad i den mycket välskrivna uppsatsen "Aktör-Struktursatsen: Ett metodiskt dilemma" (1988, 14 s). En spåna av annat slag är den insiktsfulla uppsatsen "Managing the Welfare State: Lessons from Gustav Möller" (1985, 20 s), i vilken Rothstein uppehåller sig vid Möllers metoder och strategier för att överkomma byråkratiska hinder för den svenska välfärdsstatens förverkligande. Härutöver skall gärna två i samarbete med Desmond King tillkomna uppsatser lyftas fram med omnämmanden – den ena uppsatsen heter "Institutional Choices and Labor Market Policy" (1993, 31 s) och är upplagd som en svensk-brittisk jämförelse, den andra heter "Government Legitimacy and the Labour Market" (under utgivning, 28 s) och jämför sju länder. De är båda placerade i välrenommerade internationella tidskrifter, och de är båda uttryck för en litet senkommen och mycket välkommen orientering hos Rothstein från svenska förhållanden mot komparation. Med dessa här nämnda skrifter och andra både vidgar och fördjupar Rothstein den vetenskapliga meritering han inhöstar med sin doktorsavhandling och sina andra böcker.

Förvisso håller inte allt Rothstein skrivit samma höga klass. Några inlämnade uppsatser ter sig ganska likgiltiga – omdömet gäller bl a en exposé kallad "The Crisis of the Swedish-Social-Democrats and the Future of the Universal Welfare State" (odaterat manuskript, 32 s). En uppsats, tillkommen i samarbete med en medförfattare, ställer frågan "A Creative University: Is It Possible?" (1991, 27 s). Fokuseringen är här igen på den institutionella faktorns betydelse. Uppsatsen är preliminär och antydande – den lägger fram idéer och funderingar som jag inte har låtit mig övertygas av. Denna uppsats är ingen merit.

Mitt sammanfattande yttrande om Bo Rothstein är följande:

Den sökande har flera utmärkta forskarkvalifikationer. Främst nämner jag hans förmåga att bringa teori och empiri till samspel och växelverkan – detta ger hans produktion spänst, stadga och kvalitet. Rothstein är dessutom mycket beläst såväl på sina områden som på de teoretiska inriktningar som områdesintresset aktualiserar. Hans forskning gör på många sätt ett både normativt inspirerat och vederhäftigt intryck; kombinationen är inte alldeles vanlig. Det har varit nöjsamt arbete att ta del av hans produktion. Han har även skrivit tillräckligt mycket för att erhålla professorskompetens – han kan återropa tre bokarbeten och många stora uppsatser och rapporter.

Emellertid, jag måste återkomma till detta, är det ofrånkomligt att produktionen är smal. Fråga är inte bara därom att många av Rothsteins skrifter går in i varandra och därmed, vad deras meritvärde beträffar, tär på varandra. Fråga är dessutom därom att Rothsteins huvudorienteringar ligger nära varandra – som jag här tidigare noterat, är det rimligt att se hans intresse för den korporativa staten som en utväxt av hans intresse för den socialdemokratiska staten. Merparten av hans produktion blir därmed variationer på ett tema, och detta gör, låt vara att temat är stort och brett, att omfånget av och djupet i hans produktion blir mindre än antalet nummer i sig låter antyda. I en vågskål skall dock förvisso läggas det faktum att Rothstein inom ramen för sina forskningar gjort utblickar över, diskuterat och använt flera och i själva verket ganska många och olikartade teorikomplex och teorifragment – detta visar, vill jag hävda, att hans behärskning av det statsvetenskapliga problemområdet går utöver den ingärdade tematiska mark som hans produktion inmutar. Produktionen är, jag vill upprepa detta, i många stycken kraftfull och imponerande, och om Rothsteins allmänna förmåga och behörighet kan tvekan inte råda. *Det blir min konklusion att docenten Bo Rothstein styrkt god vetenskaplig kompetens för den professur han sökt.*

Konklusion. Jag skall nu göra en sammanfattande jämförelse och formulera min slutliga rekommendation:

Jag har i det föregående konstaterat att två av de sökande, nämligen docenterna Brantgärde och Falkemark, ännu inte är behöriga för en professur i statskunskap. Mina konstateranden härom har haft litet olika betoningar och litet olika bevekelsegrunder, som jag inte här längre skall uppehålla mig vid. Jag skall blott upprepa att Brantgärde och Falkemark, även om de är på god väg mot en professorskompetens, inte ännu har nått fram. De kan då och därför inte uppföras på tjänsteförslag. Till denna snabba konklusion kommer en annan: av de kvarstående sökande som innehar tillräcklig kompetens, måste docenten Pierre stå tillbaka för de tre andra. Medan Pierres behörighet ännu måste förses med frågetecken, innehar de andra god kompetens. Mellan trion Berglund, Hibbs och Rothstein å ena sidan samt Pierre å den andra finns då en skillnad som ännu är ganska markant, och som Pierre kan inhämta blott om och när han visar prov på en djupare vetenskaplig originalitet. Pierre kan inte tränga sig in bland de tre mest meriterade i dagens konkurrens: han kan därför inte uppföras på tjänsteförslag.

Det är sedan betydligt svårare att komma till en gradering av den nyssnämnda trion Berglund, Hibbs och Rothstein. Dessa tre sökande är både jämnstarka och jämnsvaga – jämnstarka i den meningen att de alla åberopar en myckenhet god forskning, jämnsvaga i den meningen att de alla, om än på olika sätt, företräder en viss ensidighet. Såväl det som sagts om styrka som det som sagts om svaghet, gäller, vill jag mena, med en särskild betoning för Douglas Hibbs. Sedan jag provat frågan, finner jag att jag vill ställa Hibbs och Rothstein något framom Berglund. Mitt främsta motiv härför är att Berglund inte kan redovisa något enskilt arbete som fullt ut kan mäta sig med topparna i hans konkurrenters produktion; härtill kommer, och denna omständighet finner jag inte ovidkommande, att Berglund inte under en tid som redan blivit ganska lång kunnat finna möjlighet att utkomma med något

stort självständigt och om vetenskaplig originalitet vittnande arbete.

Återstår uppgiften att rangordna sökandena Hibbs och Rothstein. Uppgiften är onekligen svår. Avkrävd ett ställningstagande, ställer jag Rothstein framom Hibbs. Detta sker dock med uttalad tvekan, och med full respekt för Hibbs' internationella meritering och hans stora och till dels banbrytande insatser på den politiska ekonomins område. Särskilt två omständigheter formar mitt beslut. Den ena, som väger mindre, är att Hibbs' produktion under senare år imponerar mycket mindre än hans tidigare produktion. Det är sålunda ganska uppenbart att Hibbs inte på en tid har orkat förnya sig i termer av frågeställningar, angreppssätt och perspektiv: det har gått trötthet i ekvationsexercisen. Med Rothstein förhåller det sig tvärtom: han är ännu i frammarsch. Den andra omständigheten väger tyngre. Den har att göra med Hibbs' behandling av den politiska ekonomins politiska sida, som ofta blir stereotyp, onyanserad och otillräckligt problematiserad. I en jämförelse har Rothstein en större statsvetenskaplig insyn och kringssyn, en klarare känsla för det politiska livets komplexitet, och en större statsvetenskaplig fräschör. Detta får bli utslagsgivande.

Åberopande vad jag ovan sagt och anført, uppför jag, utan starka prioriteringar, de tre sökande jag funnit inneha särskild behörighet i följande skicklighetsordning:

1. docenten Bo Rothstein,
2. professor Douglas Hibbs,
3. professor Sten Berglund.

Dag Anckar

4.

Professor Douglas Hibbs' vetenskapliga produktion är till övervägande delen empiriskt inriktad med utnyttjande av statistiska och ekonometriska metoder. Som specialsakkunnig i ekonometri har jag blivit anmodad att yttra mig över Hibbs' ekonometriska och statistiska

analyser. Jag får härmed överlämna mitt utlåtande.

Hibbs' empiriska studier kan grovt indelas i följande grupper: studier av konflikters orsaker och dynamik, studier av opinioner och väljarbeteende, studier av det politiska inflytandet över ekonomisk politik samt politikens och fackföreningarnas inflytande över löne- och inkomstspridning. I sin forskning rör sig Hibbs i gränslandet mellan statskunskap och nationalekonomi. Metodologiskt arbetar han som en empiriskt inriktad ekonom. Med hjälp av teori och resultat från tidigare empirisk forskning formulerar han modeller för politiskt-ekonomiskt beteende i form av estimerbara stokastiska relationer, vilka prövas mot data. Hibbs har uppenbarligen en grundlig utbildning i statistik och ekonometri, troligen från slutet av 1960-talet och början av 1970-talet. Bland Hibbs' skrifter finns t o m två rent metodologiska artiklar publicerade i *Sociological Methodology* 1974 och 1977. De demonstrerar Hibbs' kunskaper men utgör inte några mera betydelsefulla bidrag.

I boken *Mass Political Violence* bygger Hibbs upp en "ekonometrisk" modell för att förklara skillnader i förekomst av våld och våldstendenser i 108 länder. Med hjälp av faktoranalys av ett antal våldsindikatorer definieras två variabler som representerar två olika dimensioner av våldsaktiviteter, nämligen "Collective protest" och "Internal war", vilka utgör de två centrala beroende variablerna i Hibbs analys. Den första hälften av boken utgör en genomgång och värdering av olika teorier och resultat från tidigare studier på grundval av vilka Hibbs formulerar relationer i en större sammanhållen modell. Denna presenteras och estimeras i sin helhet i bokens andra del. Modellen är en blockrekursiv modell. Relationerna inom varje block utgör ett sk simultant ekvationssystem vilket estimeras med tvåstegs minsta-kvadrat metoden. Detta arbete är uppenbarligen starkt influerat av det under 1960-talet bland ekonomer och ekonometriker stora intresset för simultana ekvationssystem och de statistiska inferensproblem som är förknippade med dessa. Det hade varit intressant att veta om Hibbs skulle ha använt

samma ansats idag. En modell av detta slag kan knappast vara ett bra instrument för att predicera enstaka händelser i enstaka länder. (Modellen predicerar dock de två konstruerade våldsindikatorerna förvånansvärt bra!) Däremot visar Hibbs att det är ett verktyg för att diskutera generella och nationsgemensamma effekter som påverkar de två formerna av våldsaktiviteter. Hibbs redovisar en realistisk distans till sitt eget arbete och påpekar svagheter och behov av fortsatt forskning. Det vore t ex intressant att veta hur stabila de skattade strukturerna är och hur väl modellen skulle predicera utanför den period urvalet av länder gäller. Hibbs' argumentering för att tvärsnittsanalyser fångar långsiktiga stabila samband förefaller väl lättvindig. Metodiken att bestämma huvuddragen i modellrelationerna relation för relation kan leda till specifikationsfel, även om det är ett vanligt tillvägagångssätt. Två av relationerna, för den genomsnittliga procentuella förändringen i energikonsumtionen respektive för GDP, måste vara felspecificerade. Anpassningen är också mycket dålig. Trots det drar Hibbs slutsatsen att "mass political violence has no systematic relation to the rate of economic growth" (s 160f). Med en mer realistisk specifikation kanske man hade fått en signifikant effekt. De två beroende variablerna liksom även variabeln för antal "kupper" antager värdet noll för flera länder helt enkelt därför att inga våldsaktiviteter har registrerats i dessa länder. Hibbs utnyttjar inte denna egenskap i sin modellformulering och estimering. Hade studien genomförts idag hade man förmodligen försökt anpassa modellformuleringen till dessa förhållanden. Mina invändningar måste dock anses vara relativt marginella och sammanfattningsvis är detta ett imponerande arbete.

I ett antal studier av väljarnas inställning till politiska partier, block eller sakfrågor (t ex väljarnas relativa värdering av arbetslöshet och inflation) använder Hibbs en modell med en latent variabel, som representerar styrkan i väljarnas inställning och om den överskrider en viss kritisk gräns manifesteras i en röst eller opinion till förmån för ett politiskt parti eller alternativ i stället för ett annat. Troligen inspi-

rerad av ekonomiska teorier för diskreta val motiverar Hibbs i kap 5 i *American Political Economy* sin modell som ett val mellan den nytta som demokraterna respektive republikanerna kan ge en väljare. Detta förefaller kanske något långsökt och ensidigt, inte minst mot bakgrund av Hibbs' egen argumentation mot egen nytta som enda (huvudsakliga) förklaring till väljarbeteende i sin kritik av Nannestad och Paldam i *Solidarity or Egoism*. Oavsett hur modellen ursprungligen motiveras är dock den modell som estimeras en modell för sannolikheten för att ett alternativ ska föredras framför ett annat och Hibbs använder i praktiken en sk logitmodell. Hans empiriska analys karakteriseras oftast av en noggrann diskussion av modellformulering och variabelval mot bakgrund av tidigare resultat. Resultaten av skattningarna granskas både mot bakgrund av teoretiska förväntningar om tecken och relativ storlek på olika effekter och av modellernas anpassning till data respektive resultaten av olika statistiska test. Modellerna formuleras i regel med klart sikte på att kunna besvara från början uppställda frågeställningar och Hibbs' empiriska analyser leder förvånansvärt ofta till entydiga och intressanta resultat. I något fall skulle det kunna bero på att Hibbs a priori utesluter vissa tänkbara utfall. I t ex studien av väljarnas inställning till arbetslöshet och inflation förutsättes att den som avskyr arbetslöshet är tolerant mot inflation och tvärt om, medan modellen inte tillåter stark (svag) aversion mot bägge. I regel ger dock Hibbs' empiri ett robust och pålitligt intryck.

I ett antal arbeten utvecklar Hibbs en sk partisan theory of macroeconomic cycles. Grundtanken är att de politiska partierna har olika mål beträffande arbetslöshet, prisökning, produktionsvolym, inkomstolikhet, penningmängd etc som varje parti försöker realisera när man når den politiska makten. Maktskiften kommer därför att ge upphov till ekonomiska cykler. I t ex kap 7 i *American Political Economy* utvecklar Hibbs denna teori. Här antar Hibbs att de politiska målen relateras till vad politikerna uppfattar som normal arbetslöshet, prisökning, etc, och som Hibbs i sin empiriska undersökning hämtar från en annan studie.

Modellen för de politiska partiernas mål testas aldrig direkt (skulle det inte ha varit möjligt, t ex genom att jämföra politiska dokument, budgetar etc?), utan endast indirekt genom att den insättes i en modell som förklarar hur anpassningen till de uppställda målen går till. På olika former av trögheter i ekonomin och i det politiska systemet kan en regering inte genast uppnå målen utan det sker med en kortare eller längre fördröjning. Den modell som estimeras kommer därför att vara dynamisk och tidigare värden på den beroende variabeln förklara det aktuella värdet. (I just detta fall framgår det inte klart hur modellen estimerats och om det föreligger något problem med autokorrelerade residualer.) I en intressant artikel som kommer att publiceras i *Economics and Politics* har Hibbs utvecklat sin teori i anslutning till teorin för sk rationella förväntningar. Om marknaderna förutsåg politikernas beteende, i bemärkelsen att demokraterna stimulerar tillväxt mer än republikanerna och mer aktivt dämpar arbetslösheten, skulle politiken neutraliseras av marknadernas anpassning till (den förväntade) politiken. Konsekvensen av detta är att en aktiv politik är meningslös. Hibbs finner dock ej stöd för en sådan slutsats.

I ett par arbeten studerar Hibbs hur den solidariska lönepolitiken i Sverige påverkat lönespridningen. Genom att med mikrodata simulera den lönefördelning som blir resultatet om enbart avtalen genomförs och jämföra med den observerade lönefördelningen drar Hibbs slutsatsen att avtalen har verkat kraftigt utjämnande på lönefördelningen. Detta utesluter emellertid inte att arbetsmarknaden även utan avtal skulle ha givit en löneutjämning. Man kan argumentera för att fundamentala förändringar i utbud och efterfrågan givit samma resultat. Hibbs försöker bemöta denna invändning genom att estimeras sk lönefunktioner av Mincer-typ och med deras hjälp undersöka hur lönespridningen påverkas av förändringar i arbetskraftens sammansättning. Detta är dock inte tillräckligt då avkastningen på investeringar i humankapital (lönefunktionens parametrar) kan ha förändrats. Även om dessa stu-

dier inte är uttömmande är de väl genomförda och intressanta.

Sammanfattningsvis måste man konstatera att Douglas Hibbs använder de statistiska och ekonometriska verktygen på ett effektivt sätt och i överensstämmelse med god statistisk praxis. Hans studier ger intressanta empiriska resultat. Hur robusta de kommer att visa sig vara får framtiden utvisa. En särskild poäng är att flera av hans arbeten omfattar jämförelser mellan olika länder, vilket ökar variationsvidden och förklaringsgraden hos de variabler han använder. Fördelen med detta är således

att han kan diskutera och analysera generellt verkande effekter på politiskt och ekonomiskt beteende, medan nackdelen är att han kanske riskerar att bortse från det nationella och unika. Hibbs' makroorienterade studier bör därför ses som komplement till andra typer av studier i vilka man även analyserar det unika i olika politiska situationer och konsekvenserna därav på beteendet.

Anders Klevmarken